

Lokalne Centra Kompetencji Rozwoju Firm Rodzinnych

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Lokalny Program Operacyjny Rozwoju Firm Rodzinnych dla miasta Grodzisk Mazowiecki

Opracowanie:

Zespół Ekspertów Związku Miast Polskich,
partnera projektu

*"Tworzenie systemu sieciowego wsparcia przedsiębiorczości rodzinnej -
Lokalne Centra Kompetencji Rozwoju Firm Rodzinnych"*

Poznań, luty 2021

Spis treści

I. Wstęp	5
1. Firmy rodzinne i ich znaczenie dla gospodarki.	5
2. Informacje o opracowaniu.....	5
II. Diagnoza społeczno – gospodarcza i infrastrukturalna miasta.	7
1. Położenie geograficzne, uwarunkowania demograficzne i społeczne.....	7
2. Analiza potencjału kapitału ludzkiego i rynku pracy.....	8
3. Diagnoza potencjału gospodarczego miasta	11
3.1. Struktura przedsiębiorstw	11
3.2. Charakterystyka gospodarcza miasta	14
3.3. Charakterystyka sektora MŚP w Gminie miejskiej Grodzisk Mazowiecki.....	14
3.4. Klimat dla rozwoju przedsiębiorczości w mieście	15
4. Wstępne wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej opartej o podstawowe dane GUS i UM.....	22
III. Analiza strategiczna miasta z wykorzystaniem narzędzi i ankiet Związku Miast Polskich.	23
1. Ocena potencjału społeczno-ekonomicznego Grodziska Mazowieckiego w oparciu o narzędzie Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL)	24
1.1. Opis narzędzia i metody oceny syntetycznej.....	24
1.2. Wskaźniki syntetyczne wybranych obszarów wg. metodologii MRL Związku Miast Polskich.....	25
2. Analiza ekspercka na podstawie Monitora Miast.....	26
2.1. Cel i opis badania.....	26
2.2. Wyniki uzyskane z Monitora Miast dla m. Grodzisk Mazowiecki	26
2.3. Analiza SWOT dla Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki na podstawie danych i wskaźników z Monitora Miast.	33
2.4. Wnioski i rekomendacje eksperckie po analizie m. Grodzisk Mazowiecki z wykorzystaniem narzędzia Monitor Miast.	34
2. Wyniki badań ankietowych i ich ocena	35
2.1. Sondaż przedsiębiorstw rodzinnych	35
2.2. Badanie uczniów.....	37
3. Analiza SWOT.....	41
3.1. Cel i opis badania.....	41
3.2. Macierz SWOT dla Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki	41
3.3. Wnioski z analizy SWOT	43
IV. Program rozwoju przedsiębiorczości firm rodzinnych miasta na lata 2020-2025	45
1. Cele główne Lokalnego Programu Operacyjnego Rozwoju Przedsiębiorczości Firm Rodzinnych	45
2. Struktura programu.....	45
3. LPORFR – opis celów i działań.	48
4. Zgodność celów i działań Programu z dokumentami na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym.	53

5. System wdrażania i monitorowania Programu.....	54
5.1. Wdrażanie i monitorowanie realizacji Programu.....	54
5.2. Harmonogram wdrażania	54
V. Załączniki.....	58

I. Wstęp

1. Firmy rodzinne i ich znaczenie dla gospodarki.

Firmy rodzinne są powszechnie postrzegane jako jeden z podstawowych naturalnych elementów systemu gospodarczego we współczesnej gospodarce rynkowej. W firmach tych tradycje biznesowe w harmonijny sposób łączą się z wartościami rodziny, tworząc jeden wspólny system wartości. Przedsiębiorstwa rodzinne mają ogromny potencjał, coraz bardziej doceniany przez władze i społeczeństwo. Wspólną ich cechą jest fakt, że przedsiębiorstwo i rodzina, będąca jego właścicielem, są ze sobą wieloaspektowo powiązane. Wyróżnia je siła więzi pracujących w biznesie ludzi, ponieważ więzi rodzinne są znacznie silniejsze niż więzi ekonomiczne i biznesowe¹.

Jakkolwiek nie ma jednoznacznych kryteriów określających kategorię „firmy rodzinne”, to w myśl polskiego Kodeksu Cywilnego, za firmy rodzinne należy uważać te, których właścicielami na drodze dziedziczenia lub wkładu kapitałowego są członkowie jednej rodziny (np. małżonkowie). Inną, użyteczną dla potrzeb niniejszego opracowania definicję podaje NIK: firma rodzinna to każdy podmiot gospodarczy z sektora mikro, małych lub średnich przedsiębiorstw (MŚP), w którym wspólnie pracuje przynajmniej dwóch członków rodziny, co najmniej jeden z nich ma istotny wpływ na zarządzanie firmą a rodzina posiada udziały większościowe².

Firmy rodzinne mierzą się zarówno z wyzwaniami biznesowymi typowymi dla przedsiębiorstw z sektora MŚP, jak i z wyzwaniami typowymi wyłącznie dla nich.

2. Informacje o opracowaniu.

Niniejsze opracowanie ma na celu przygotowanie dla władz samorządowych gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki programu operacyjnego zmiernego do szerokiego wsparcia firm rodzinnych zlokalizowanych na ich terenie w celu zmniejszenia barier rozwojowych dla firm rodzinnych i zwiększenia udziału tych firm w gospodarce Grodziska Mazowieckiego. Opracowanie zostało wykonane w ramach projektu współfinansowanego przez Unię Europejską pt. „Tworzenie systemu sieciowego wsparcia przedsiębiorczości rodzinnej - Lokalne Centra Kompetencji” (dalej: Projekt) na podstawie kontraktu realizowanego przez następujące podmioty:

- Stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych Al. Jerozolimskie 154, 02-326 Warszawa – lider projektu – koordynator projektu
- Związek Miast Polskich, ul. Robocza 42, 61-517 Poznań – partner projektu
- Agencja Rozwoju Rynku Kutnowskiego – partner projektu.
- Official Chamber of Commerce, Industry and Shipping of Seville, ul. Plaza de la Contratación nr 8, 41004 Sevilla – partner projektu,
- Miasta reprezentowane przez władze samorządowe we współpracy z którymi realizowany jest projekt, tj. Gdynia, Częstochowa, Chorzów, Grodzisk Mazowiecki, Kutno, Grodzisk Mazowiecki, Olkusz – partnerzy projektu.

Projekt jest realizowany i finansowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, numer osi priorytetowej IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, Działanie: 4.3 Współpraca ponadnarodowa.

¹*Firmy rodzinne – zarządzanie, rozwój przedsiębiorczość*, Redakcja naukowa: Andrzej Marjański, Marcela Rebeca Contreras Loera, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź – Warszawa, 2018

²*Barriere prawne w rozwoju firm rodzinnych w Polsce*, Informacja o wynikach kontroli, NIK Delegatura w Kielcach 2018.

Opracowanie i badania wykonane dla potrzeb opracowania zostały przygotowane i zrealizowane w 2019 r. przez zespół doradców Związku Miast Polskich, przy udziale animatorów lokalnych Jacka Kołodziejaka zatrudnionego w Urzędzie Miasta Grodzisk Mazowieckich oraz Sylwii Dąbrowki oraz Beaty Dobrowolskiej zatrudnionej w Stowarzyszeniu Inicjatywa Firm Rodzinnych. W skład zespołu Związku Miast Polskich wchodziłi poszczególni członkowie – Eksperti ZMP:

- Janusz Szewczuk,
- Tomasz Kayser,
- Zbigniew Pluta,
- Marek Leśniak
- Łukasz Dąbrowka,
- Andrzej Sobczyk,

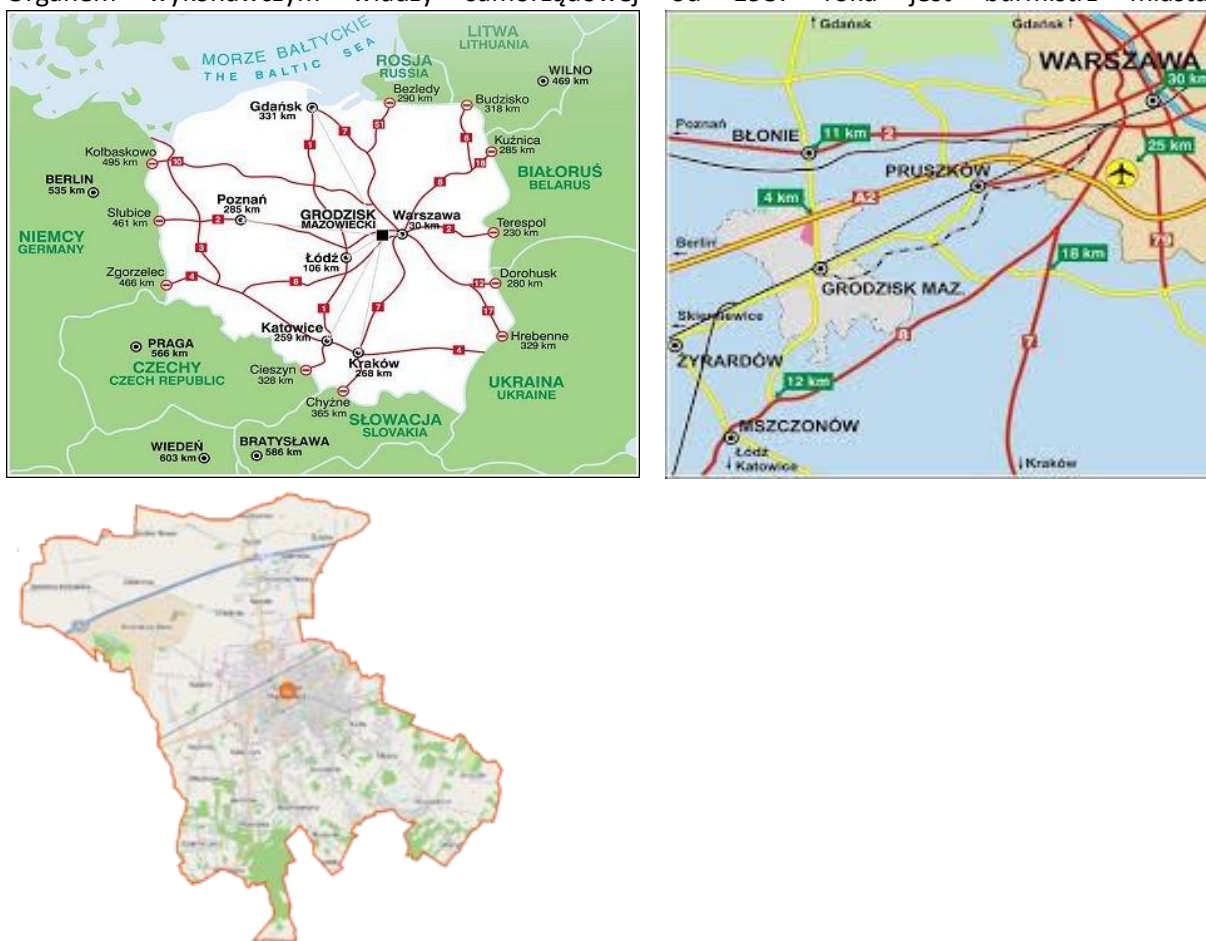
Zespół ZMP przeprowadził analizy metodologiczne w zakresie diagnozy sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki, na bazie ogólnodostępnych danych GUS oraz przy współudziale i zaangażowaniu osób pracujących w Urzędzie Miasta Gminy Grodzisk Mazowiecki, Urzędzie Skarbowym, Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, które zostały pozyskane z zasobów publicznych, na podstawie wystąpienia dyrektora Związku Miast Polskich Pana Tomasza Potkańskiego do wymienionych wyżej instytucji. Pozyskane dane posłużyły zespołowi do przeprowadzenia seminariów i warsztatów skierowanych do grodziskich firm rodzinnych i ich interesariuszy z lokalnego otoczenia administracyjno-gospodarczego a prowadzonych w ramach działalności Lokalnego Centrum Kompetencji w Grodzisku Mazowieckim, powstałego w ramach ww. Projektu, oraz do opracowania niniejszego Programu.

II. Diagnoza społeczno – gospodarcza i infrastrukturalna miasta.

1. Położenie geograficzne, uwarunkowania demograficzne i społeczne.

Grodzisk Mazowiecki jest siedzibą powiatu grodziskiego oraz gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki w województwie mazowieckim. Miasto leży w odległości ok. 50 km od Warszawy, w zachodniej części województwa nad rzeką Rokiciana na równinie łowicko-błońskiej, należy do południowo-zachodniej części Niziny Środkowomazowieckiej, jest także jednym ze starszych miast na Mazowszu. Pierwsza wzmianka o wsi Grodzisk pojawiła się w XII wieku, a w 1522 Zygmunt I Stary nadał prawa miejskie. W czasie zaborów jest na początku części zaboru pruskiego, aby w 1815 wejść w skład Królestwa Kongresowego. W 1845 uzyskuje połączenie kolejowe z Warszawą – linia kolei warszawsko-wiedeńskiej. Na przełomie XIX i XX wieku traci prawa miejskie, aby je odzyskać w 1915 i rozwijać się zarówno przemysłowo jak też wodolecznictwo. Po 1989 dynamicznie się rozwija, stając się siedzibą powiatu grodziskiego (reforma administracyjna 1999 roku), oddając na przestrzeni lat ważne obiekty począwszy od Ośrodka Kultury Gminy GM (1991), budowę Hali Sportowej (1997), pływalni „Wodnik 2000” (2000), Szpitala Zachodniego (2001), otwarcia nowoczesnego wielofunkcyjnego Centrum Kultury (2008), realizacji rewitalizacji parków i obiektów zabytkowych (m.in. park im. Hr. Skarbków, Stawów Golina, willi „Radogoszcz” 2012), rewitalizacji stawów Walczewskiego i budowy nowoczesnego ośrodka sportów wodnych i rekreacji (2017).

Organem wykonawczym władzy samorządowej od 1987 roku jest burmistrz miasta.

Rys. 1. Położenie Grodziska Mazowieckiego

Źródło: Wikipedia, <http://www.powiat-grodziski.pl/index.php?cmd=zawartosc&opt=pokaz&id=33>

Rys. 2. Herb oraz logo Grodziska Mazowieckiego

Źródło: Strona UM Grodzisk Mazowiecki

Grodzisk Mazowiecki jest średnim miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 48,9 tys. wg. danych na koniec 2019 r., z czego 52,5% stanowią kobiety. W latach 2000-2019 liczba mieszkańców wzrosła o 42% (z 34,4 do 48,9 tys.). Średni wiek mieszkańców wynosi 39,2 lat i jest nieznacznie mniejszy do średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego oraz mniejszy do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Gmina Grodzisk Mazowiecki ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 100. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu 2,07 na 1000 mieszkańców gminy Grodzisk Mazowiecki. Więcej: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Grodzisk_Mazowiecki

Wybrane dane demograficzne Grodzisku Mazowieckim przedstawiono w tabeli 1.

Tab. 1. Wybrane dane statystyczne - Ludność	2016	2018	2019
Ilość mieszkańców	45 837	47 641	48 907
w tym kobiety na 100 mężczyzn	111	111	111
Przyrost naturalny	101	90	100
Przyrost naturalny na 1000 mieszk.	2,21	1,91	2,07
Saldo migracji (wewn. i zagr.)	582	865	1 243

*Źródło: Opracowanie własne na bazie danych GUS, Bank Danych Lokalnych,
<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/>*

2. Analiza potencjału kapitału ludzkiego i rynku pracy

Grodzisk Mazowiecki jest miastem występowania dwóch równoległych procesów. Z jednej strony wyjątkowa sytuacja demograficzna wskazuje na dużą (na tle innych miast powiatowych w Polsce) liczbę młodych ludzi przy jednoczesnym stale nasilającym się procesie starzejącego się społeczeństwa.

Demografia – ujęcie pokoleniowe

WSKAŹNIKI	1998 ↓	2003 ↓	2008 ↓	2013 ↓	2018 ↓	⊕ RÓŻNICA ↓	⊕ DYNAMIKA ↓
☞ Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym	7 928,00	7 364,00	7 702,00	9 073,00	10 345,00	2 417	30,49%
☞ Liczba ludności w wieku produkcyjnym	20 505,00	22 843,00	25 055,00	27 430,00	28 145,00	7 640	37,26%
☞ Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	5 336,00	5 607,00	6 178,00	7 526,00	9 151,00	3 815	71,50%
☞ Liczba ludności ogółem	33 769,00	35 814,00	38 935,00	44 029,00	47 641,00	13 872	41,08%
☞ Wskaźnik liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym do liczb...	0,67	0,76	0,80	0,83	0,88	0,21	31,34%

Szersza analiza międzypokoleniowa wskazuje na istotny proces wzrostu liczby mieszkańców ponad +40% przyrost, co stanowi jeden z najlepszych wyników w Polsce. Jednak jednocześnie dwukrotnie wzrasta liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym do liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnych pokazuje trend w kształtowaniu się potencjału kapitału ludzkiego, który jest lepszy niż w wielu miastach.

Demografia – przyrost naturalny

WSKAŹNIKI	2009 ↓	2010 ↓	2011 ↓	2012 ↓	2013 ↓	2014 ↓	2015 ↓	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊕ SUMA ↓
☞ Liczba urodzeń żywych	489,00	507,00	469,00	462,00	472,00	523,00	488,00	519,00	538,00	539,00	5 006
☞ Liczba zgonów	399,00	380,00	377,00	446,00	384,00	435,00	434,00	418,00	413,00	449,00	4 135
☞ Przyrost naturalny	90,00	127,00	92,00	16,00	88,00	88,00	54,00	101,00	125,00	90,00	871
☞ Wskaźnik dzietności	1,66	1,65	1,50	1,45	1,47	1,61	1,48	1,56	1,60	1,57	15,55
☞ Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	2,30	3,05	2,17	0,37	2,02	1,99	1,20	2,21	2,71	1,91	19,93

Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest stabilny przyrost naturalny. Wskaźnik dzietności wynosi 1,57 i jest wysoki jak na warunki krajowego, choć wciąż jest za niski jeśli chodzi o odtwarzalność pokoleń. Wynika to m.in. z mniejszej dynamiki wzrostu liczby kobiet (uzupełnianej migracją).

To migracje są odpowiedzialne za sukces demograficzny Grodziska Mazowieckiego. Stają się jednocześnie ważnym wyzwaniem w zakresie oddziaływania społecznego. Napływ i odpływ ludności obejmuje około 40% ludności, która się wymieniła, przy dodatnim saldzie migracji – około 6 tys. nowych mieszkańców w tym kobiet (blisko 1000 więcej niż mężczyzn) z 13 tys. o jakie zwiększył się Grodzisk Mazowiecki w ciągu 20 ostatnich lat.

Demografia - migracje

WSKAŹNIKI	2009 ↓	2010 ↓	2011 ↓	2012 ↓	2013 ↓	2014 ↓	2015 ↓	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊕ SUMA ↓
☞ Napływ ogółem	1 122,00	1 196,00	1 197,00	1 114,00	1 144,00	1 137,00	1 099,00	1 061,00	1 150,00	1 453,00	11 681
☞ Odpływ ogółem	570,00	558,00	529,00	570,00	575,00	543,00	511,00	479,00	485,00	588,00	5 408
☞ Saldo migracji ogółem	552,00	638,00	668,00	544,00	569,00	594,00	588,00	582,00	673,00	865,00	6 273
☞ Napływ kobiet	613,00	628,00	633,00	584,00	598,00	632,00	594,00	555,00	620,00	776,00	6 233
☞ Odpływ kobiet	303,00	297,00	269,00	299,00	304,00	296,00	275,00	254,00	265,00	318,00	2 880
☞ Saldo migracji kobiet	310,00	331,00	364,00	285,00	294,00	336,00	319,00	301,00	355,00	458,00	3 353
☞ Napływ mężczyzn	509,00	568,00	564,00	530,00	546,00	505,00	506,00	506,00	530,00	677,00	5 449
☞ Odpływ mężczyzn	267,00	261,00	260,00	271,00	271,00	247,00	236,00	225,00	220,00	270,00	2 528
☞ Saldo migracji mężczyzn	242,00	307,00	304,00	259,00	275,00	258,00	270,00	281,00	318,00	407,00	2 921

To co stanowi o potencjale kapitału ludzkiego w GM wynika z faktu, że najsilniej zasilają rynek pracy osoby w grupie wiekowej 25-34 lat, czyli Ci którzy wchodzi na rynek pracy, generują popyt na usługi oraz zwiększa się wraz z wiekiem ich siła nabywcza co przekłada się na udział w podatkach. Napływ tej grupy wiekowej

jest bezpośrednio powiązany z grupą wiekową 0-14. Są to osoby, które sprowadzają się z dziećmi co daje mocny impuls dla rozwoju społeczno-gospodarczego, ponieważ do społeczności lokalnej jednocześnie wprowadzają się 2 pokolenia. Efekt pozytywnego wpływu migracji na strukturę osiedleńczą Grodziska Mazowieckiego wzmacnia również pozytywne saldo migracji w grupie wiekowej 35-49.

Demografia – migracje wg grup wiekowych

WSKAŹNIKI	2009 ↓	2010 ↓	2011 ↓	2012 ↓	2013 ↓	2014 ↓	2015 ↓	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	☉ SUMA ↓
↳ Napływ ludności w grupie wieku 0-14 lat	306,00	296,00	315,00	277,00	302,00	312,00	263,00	260,00	303,00	300,00	3 014
↳ Odpływ ludności w grupie wieku 0-14 lat	124,00	131,00	122,00	118,00	159,00	130,00	130,00	125,00	123,00	139,00	1 301
↳ Napływ ludności w grupie wieku 15-24 lata	107,00	97,00	85,00	107,00	96,00	73,00	63,00	75,00	71,00	98,00	872
↳ Odpływ ludności w grupie wieku 15-24 lata	63,00	62,00	49,00	75,00	63,00	45,00	43,00	37,00	34,00	44,00	515
↳ Napływ ludności w grupie wieku 25-34 lata	353,00	302,00	357,00	331,00	306,00	317,00	300,00	248,00	296,00	359,00	3 239
↳ Odpływ ludności w grupie wieku 25-34 lata	183,00	160,00	162,00	137,00	156,00	157,00	145,00	124,00	103,00	124,00	1 451
↳ Napływ ludności w grupie wieku 35-49 lat	205,00	227,00	262,00	228,00	229,00	277,00	245,00	282,00	308,00	359,00	2 622
↳ Odpływ ludności w grupie wieku 35-49 lat	109,00	111,00	112,00	137,00	106,00	121,00	134,00	120,00	135,00	153,00	1 238
↳ Napływ ludności w grupie wieku 50 lat i więcej	141,00	186,00	171,00	162,00	197,00	152,00	155,00	182,00	179,00	234,00	1 759
↳ Odpływ ludności w grupie wieku 50 lat i więcej	85,00	93,00	82,00	102,00	85,00	89,00	81,00	70,00	88,00	123,00	898

WSKAŹNIKI	2009 ↓	2010 ↓	2011 ↓	2012 ↓	2013 ↓	2014 ↓	2015 ↓	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	☉ SUMA ↓
↳ Saldo migracji w grupie wieku 0-14 lat	182,00	165,00	193,00	159,00	143,00	182,00	133,00	135,00	180,00	241,00	1 713
↳ Saldo migracji w grupie wieku 15-24 lata	44,00	35,00	36,00	32,00	33,00	28,00	20,00	38,00	37,00	54,00	357
↳ Saldo migracji w grupie wieku 25-34 lata	170,00	222,00	195,00	194,00	150,00	160,00	155,00	124,00	183,00	235,00	1 788
↳ Saldo migracji w grupie wieku 35-49 lat	96,00	116,00	150,00	91,00	123,00	156,00	111,00	162,00	173,00	206,00	1 384
↳ Saldo migracji w grupie wieku 50 lat i więcej	56,00	93,00	89,00	60,00	112,00	63,00	74,00	112,00	91,00	111,00	861

Demografia – migracje podsumowanie

WSKAŹNIKI	2009 ↓	2010 ↓	2011 ↓	2012 ↓	2013 ↓	2014 ↓	2015 ↓	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	☉ SUMA ↓
↳ Różnica liczby ludności ogółem	633,00	2 408,00	760,00	617,00	676,00	689,00	541,00	578,00	834,00	970,00	8 706
↳ Różnica liczby ludności ogółem na 1000 mieszkańców	16,00	57,00	18,00	14,00	15,00	15,00	12,00	13,00	18,00	20,00	198
↳ Saldo migracji ogółem	552,00	630,00	668,00	544,00	569,00	594,00	568,00	582,00	673,00	865,00	6 273
↳ Przyrost naturalny	90,00	127,00	92,00	16,00	88,00	88,00	54,00	101,00	125,00	90,00	871

Lepsza niż w innych miastach sytuacja demograficzna – atrakcyjna struktura wieku mieszkańców

Świadczy o tym niekorzystny i zwiększający się stosunek osób starszych (w wieku poprodukcyjnym) do młodych (w wieku przedprodukcyjnym). Zmniejsza się też potencjał osobowy rynku pracy w Grodzisku Mazowieckim – systematycznie spada liczba osób w wieku produkcyjnym. W roku 2019 liczba osób w wieku produkcyjnym (15-59 lat) stanowiła 61,4%, przy czym na 100 osób w wieku produkcyjnym liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w roku 2019 wynosiła 58,5% (stały spadek – prawie 2% w ciągu 4 lat).

W sposób naturalny i związany ze wzrostem gospodarczym w ostatnich latach spada bezrobocie rejestrowane. W roku 2019 zarejestrowanych bezrobotnych było tylko 455 (1,6%), w tym 276 kobiety, które stanowią jednak 60,66% ogółu bezrobotnych w mieście w tym czasie. Stopa bezrobocia rejestrowanego (stosunek bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym) wynosiła dla Grodziska Mazowieckiego na koniec 2019 r. 1,6% i była ponad trzykrotnie niższa niż średnia krajowa wynosząca w tym czasie 5,2%. Stopa bezrobocia wśród kobiet w Grodzisku Mazowieckim wynosi średnio o ~0,5%

więcej niż dla ogólnie, z tendencją malejącą. Co wskazuje, brak oddziaływania programu 500+ w tym obszarze.

Wybrane dane charakteryzujące potencjał rynku pracy gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki przedstawiono w tabeli 2.

Tab. 2. Wybrane dane statystyczne - rynek pracy	2016	2017	2018	2019
Ludność w wieku produkcyjnym (15-59 l.)	29 103	29 209	29 533	30 027
	63,49%	61,99%	61,99%	61,40%
w tym kobiety	14 224	14 231	14 386	14 653
	48,87%	48,72%	48,71%	48,80%
Ludność w wieku nieprodukcyjnym	16743	17462	18108	18880
przedprodukcyjny (0-14 l.)	8 287	8 643	8 957	9 384
poprodukcyjny (> 59 l.)	8 447	8 819	9 151	9 496
razem na 100 osób w wieku produkcyjnym	60,4%	59,6%	59,1%	58,5%
Liczba bezrobotnych (na koniec roku)	712	572	524	455
w tym kobiety	398	344	316	276
	55,9%	60,14%	60,31%	60,66%
Stopa bezrobocia rejestrowanego	2,60%	2,10%	1,90%	1,60%
w tym dla kobiet	2,90%	2,50%	2,30%	2,00%

*Źródło: Opracowanie własne na bazie danych GUS, Bank Danych Lokalnych,
<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/>*

3. Diagnoza potencjału gospodarczego miasta

3.1. Struktura przedsiębiorstw

Kluczowym elementem potencjału ekonomicznego miast jest szeroko rozumiana aktywność gospodarcza charakteryzująca się między innymi liczebnością i wielkością podmiotów gospodarczych, zmianą tych czynników, strukturą własnościową (kapitałową) czy też liczebnością działalności gospodarczej na 1000 mieszkańców co świadczy o przedsiębiorczości mieszkańców.

W strukturze przedsiębiorstw działających na terenie Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki wg kryterium formy prawno-organizacyjnej dominuje sektor prywatny (97% w r. 2018) w tym przedsiębiorstwa osób fizycznych: działalność gospodarcza i spółki cywilne (razem 85,8% w r. 2018). Liczebność spółek prawa handlowego spadła dość dramatycznie w 2018 r. i wynosiła 255, co stanowiło tylko 4,8% podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w tym czasie.

Generalnie ilość zarejestrowanych podmiotów, zarówno w sektorze prywatnym jak i publicznym, zmniejszyła się w ostatnich latach.

Wybrane dane charakteryzujące strukturę przedsiębiorstw Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki przedstawiono w tabeli 3.

Tab 3. Gospodarka - struktura	2016	2017	2018	2019
Podmioty gospodarcze w rejestrze REGON ogółem	4744	4817	5044	5379
Spółki handlowe	680	733	716	770
Spółdzielnie	11	11	8	8
Osoby fizyczne	4 744	4 817	5044	5379
Jednostki gminne i samorząd.	56	56	56	56
Stowarzyszenia, fundacje	148	158	150	156

Sektor publiczny ogółem	78	76	74	75
Sektor prywatny ogółem	6 179	6 329	6 537	6 937
Podmioty gospodarcze w rej. REGON na 1000 mieszk.	137	139	141	146
Osoby fizyczne i sp. cywilne na 1000 mieszk.	103	103	106	110

Wg ilości zarejestrowanych podmiotów w rejestrze Regon na 100 mieszkańców (tabela 4) Gmina Miejska Grodzisk Mazowiecki plasuje się powyżej średniej krajowej, ale nieznacznie poniżej województwa mazowieckiego (zmniejszając dystans), w którym na ten wskaźnik wpływają podmioty zarejestrowane w Warszawie. W porównaniu do całego powiatu sam Grodzisk Mazowiecki dokonał znaczącego postępu w ciągu ostatnich 4 lat, dokonał istotnego skoku z poziomu niższego do wyrównania przekraczając go w ostatnich 2 latach.

Tab 4. Podmioty gosp. w rej. REGON na 1000 m.	2016	2017	2018	2019
Polska	110	112	114	117
woj. mazowieckie	147	150	151	158
Powiat grodziski	138	139	141	146
Gmina m. Grodzisk Mazowiecki	131	139	141	147

*Źródło: Opracowanie własne na bazie danych GUS, Bank Danych Lokalnych,
<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/>*

Wg kryterium wielkości jest wyraźna dominacja firm z sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) - firmy te stanowią aż 97,5% wszystkich firm działających na terenie Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki. Jest kilka firm dużych o zatrudnieniu powyżej 250 osób. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki ogółem kształtuje się na poziomie 75%. Wybrane dane przedstawiono w tabeli 5 i 6.

Tab 5. Podmioty gosp. wg wielkości na 10 tys. mieszkańców	2016	2017	2018	2019
zatrudnienie 0 - 9 osób	2 206,8	2 257,2	2 315,5	2 424,3
zatrudnienie 10 - 49 osób	53,8	54,3	49,0	49,3
zatrudnienie 50 - 249 osób	11,9	12,2	11,7	11,2
pow. 250 osób	2,5	2,9	2,5	2,4
Ogółem	2 206,8	2 257,2	2 315,5	2 487,2

*Źródło: Opracowanie własne na bazie danych GUS, Bank Danych Lokalnych,
<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/>*

Tab 6. Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON.	2016	2017	2018	2019
Polska	95,7	95,8	96,0	96,3
woj. mazowieckie	96,0	96,0	96,3	96,5
Powiat grodziski	96,8	96,9	97,2	97,4
Gmina m. Grodzisk Mazowiecki	97,0	97,0	97,3	97,5

Na terenie Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki przeważają firmy o profilu handlowo-usługowym, przy czym najwięcej tego typu firm zajmuje się handlem hurtowym i detalicznym.

Pozostałe widoczne branże to budownictwo, przetwórstwo przemysłowe, transport i gospodarka magazynowa oraz opieka zdrowotna. Istotną liczbę stanowią firmy związane z działalnością profesjonalną naukową i techniczną – prawniczą i księgowo-podatkową czy inżynierską i architektoniczną.

Dane charakteryzujące strukturę przedsiębiorstw Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki wg rodzajów działalności przedstawiono w tabeli 6.

Tab. 7. Podmioty wg rodzaju działalności (Sektory PKD)	2016	2017	2018	2019
A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	27	28	26	33
B – Górnictwo i wydobywanie	4	4	5	5
C – Przetwórstwo przemysłowe	413	422	433	427
D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię el., gaz., parę wod.	1	1	1	1
E – Dostawa wody; gospod. ściekami i odpadami	15	14	15	19
F – Budownictwo	510	519	551	617
G – Handel hurtowy i detaliczny i naprawy	1 201	1 161	1 170	1158
G.45 - Handel pojazdami samochod.; naprawa pojazdów sam.	214	215	227	232
G.46 - Handel hurtowy (bez. poj. sam.)	425	414	399	407
G.47 - Handel detaliczny (bez. poj. sam.)	1 004	985	988	972
H – Transport i gospodarka magazynowa	349	356	370	404
H.49 - Transport lądowy	366	375	386	410
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usł. gastronomicz.	130	130	133	144
J – Informacja i komunikacja	268	287	327	396
K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	121	118	122	116
L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	85	92	93	101
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	604	643	698	772
M.69 - Działalność prawnicza, księgowa	192	211	221	232
M.71 - Architektura i inżynieria	117	118	119	128
N – Działaln. w zakr. usług administrowania i dział. wspierająca	218	221	230	253
O – Administracja publ. i obrona narod.; zabezpieczenia społ.	14	14	14	15
P – Edukacja	178	185	198	224
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	336	347	361	390
R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	68	61	68	68
S i T – Pozostała dział. usługowa, Gospodarstwa dom. zatrudn. prac.	218	328	243	251

*Źródło: Opracowanie własne na bazie danych GUS, Bank Danych Lokalnych,
<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/>*

Liczebność podmiotów gospodarczych w Grodzisku Mazowieckim spada – bilans nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów za ostatnie trzy lata jest ujemny a na jego wielkość wpłynęły zmiany (wyrejestrowania) podmiotów innych niż osoby fizyczne, głównie spółek handlowych. Największą zmienność odnotowuje się jednak w obszarze rejestrowania i wyrejestrowywania działalności gospodarczej – ok. 90% rejestrowanych lub wyrejestrowywanych firm w ciągu roku. Dane w tym zakresie przedstawia tabela 7.

Tab. 8. Podmioty zarejestrowane i wyrejestrowane	2016	2017	2018	2019
Podmioty nowo zarejestrowane ogółem	517	535	603	656
Podmioty wyrejestrowane ogółem	447	448	468	345
Saldo	70	87	135	311
w tym: nowo zarejestr. osoby fiz. prow. dział. gosp.	421	427	501	547
wyrejestrowane osoby fiz. prow. dział. gosp.	416	426	337	301
Saldo	5	1	164	246
w tym: nowo zarejestr. spółki handlowe	1	1	2	2
wyrejestrowane spółki handlowe	10	9	84	24
Saldo	-9	-8	-82	-22

*Źródło: Opracowanie własne na bazie danych GUS, Bank Danych Lokalnych,
<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/>*

3.2. Charakterystyka gospodarcza miasta

Dogodne położenie miasta w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych, drogowych i kolejowych, powoduje, że gospodarka w Gminie Grodzisk Mazowiecki miała szansę dość dobrze się rozwijać.

Grodzisk Mazowiecki leży przy autostradzie A2 (Berlin – Poznań – Mińsk) oraz **Centralna Magistrala Kolejowa** (CMK - Linia kolejowa nr 4 o długości 223,833 km, łącząca Grodzisk Mazowiecki z Zawierciem. Wybudowana została w latach 1971-1977. Jest jedną z najważniejszych linii magistralnych w Polsce.). Miasto połączone jest linią kolejową z Warszawą – oraz miastami: Łódź/Poznań/Katowice. Istniejący układ drogowy w Grodzisku Mazowieckim jest stale rozbudowywany i modernizowany m.in. poprzez budowę bezkolizyjnych połączeń drogowych (tunel) oraz systemu obwodnic wewnętrznych wyprowadzających ruch z centrum miasta. Rozpoczęła się budowa obwodnicy miasta w osi północ-południe pozwalający na transfer ruchu ze zjazdu z autostrady (Grodzisk Mazowiecki) na drodze 579 (Nowy Dwór Mazowiecki S8– Błonie – Grodzisk Mazowiecki – Radziejowice S7).

Na terenie miasta rozwija się przemysł logistyczny, spożywczy, farmaceutyczny, oraz tworzyw sztucznych i opakowań. Przejawem aktywności gospodarczej i przedsiębiorczości mieszkańców Grodziska Mazowieckiego jest duża liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na 1000 osób. Dominującą część stanowią jednak mikro- i małe podmioty z sektora MŚP o charakterze handlowo-usługowym.

Największe i najlepiej rozpoznawalne przedsiębiorstwa działające w Grodzisku Mazowieckim:

Amerplast , Aryzta Polska , Carpol, Czarpol Sp. z oo, Budokrusz, Danfoss, Dartom, Fresh Logistics, Frito Lay/Pepsico, Frogum, Gedeon Richter, Greiner Packaging, H&M, Inter-Team, Interton, Raben Logistics, Rabugino, Swedeponic, Tesla Recycling/Terra – Elemental Holding, Trouw Nutrition, ZPC Milanówek , DAFA Polska, Gefco, Al Fakher, 3M, DB Print, Barpimo, Milar Sp. z o.o., Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska Grodzisk Mazowiecki, RAVAK Polska S.A, SPV Grodzisk Sp. z o.o., HOPI, MERA Systemy, Domowa Apteczka, PPHU Anjar, Digital Melody, Akademia Piłkarska Legii Sp. z o.o., Agri-rol, Mak-Bud, FIB, AS Bud-Prof, Retalia.

3.3. Charakterystyka sektora MŚP w Gminie miejskiej Grodzisk Mazowiecki.

Przedsiębiorstwa zaliczane do kategorii MŚP to mikroprzedsiębiorstwa – firmy zatrudniające do 9 osób a ich roczny obrót nie jest wyższy niż 2 miliony euro, małe przedsiębiorstwa – zatrudniające nie więcej niż 50 pracowników a ich obrót roczny nie jest wyższy od 10 milionów euro i średnie

przedsiębiorstwa - firmy zatrudniające od 50 do 250 pracowników z rocznym obrotem nie wyższym niż 50 milionów euro a całkowity bilans musi być mniejszy niż 43 mln euro³.

W Gminie Miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki sektor MŚP jest sektorem zdecydowanie najliczniejszym - podobnie jak w całym kraju jak i w Unii Europejskiej przedsiębiorstw tych jest ponad 99%.

Jest kilka wyróżniających się przedsiębiorstw zaliczanych do kategorii firm średnich lub małych, lecz w strukturze MŚP w Grodzisku Mazowieckim **dominują mikro-przedsiębiorstwa** (96,2% w tej kategorii). Firmy te wybierają proste formy działalności jakimi są przede wszystkim jednoosobowa działalność gospodarcza lub spółka cywilna (wystarczy wpis do CEIDG) i typowe rodzaje biznesu: handel i usługi.

Pomimo ich liczebności mikro-przedsiębiorstwa nie stanowią o obrazie gospodarczym miasta. Wyróżnia je jednak kilka ważnych elementów:

- szybciej reagują na potrzeby rynku i łatwo dostosowują się do zmieniających się warunków,
- potrafią szybko stworzyć nowe miejsca pracy tworząc stanowiska pracy cechujące się niskimi kosztami,
- ich usługi i produkty są często bardzo indywidualne (globalne korporacje nie dostarczą takich produktów o oczekiwanej przez klienta jakości),
- właściciele mikro-przedsiębiorstw cechuje zazwyczaj twórcze myślenie, niezależność i gotowość do podejmowania ryzyka wyższa niż u zarządzających firmami większymi,
- mimo, że dominują handel i usługi to występują praktycznie w każdym dziale gospodarki miasta⁴.

3.4. Klimat dla rozwoju przedsiębiorczości w mieście

3.4.1. Polityka gospodarcza miasta

Podstawy polityki gospodarczej miasta do roku 2024 określono w **STRATEGII ROZWOJU GMINY GRODZISK MAZOWIECKI 2014-2024** (dalej: Strategia) przyjętej uchwałą Rady Miasta we wrześniu 2014 roku.⁵ Przytoczona w opracowaniu misja określa Grodzisk Mazowiecki jako atrakcyjne i dynamicznie rozwijające się miasto i jest sformułowana następująco:

Misja: *Rozwój grodziska mazowieckiego jako wielofunkcyjnego miasta o coraz lepszych warunkach życia mieszkańców oraz wysokiej dynamice rozwoju gospodarczego, chroniącego wartości historycznokulturowe i ekologiczne, tworzącego sprzyjające warunki dla inwestorów, otwartego na turystów i współpracę ponadlokalną przy wykorzystaniu walorów położenia w aglomeracji warszawskiej.*

Wizja:

- *Stać poprawa warunków zamieszkania, obsługi, wypoczynku i bezpieczeństwa publicznego mieszkańców*
- *Tworzenie jak najlepszych warunków dla wzrostu liczby mieszkańców oraz przekształcenia struktury wiekowej w kierunku spowolnienia procesów starzenia*
- *Likwidacja niedoborów, modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej oraz racjonalne zagospodarowanie przestrzeni gminy*

³Załącznik nr I do Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r.

⁴GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/kategoria/>

⁵<http://bip.grodzisk.pl/a,22698,uchwala-nr-rady-miejskiej-w-grodzisku-mazowieckim-z-dnia-18-grudnia-2013-r-w-sprawie-przyjecia-strat.html>

- *Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, w tym turystyki i usług o znaczeniu ponadlokalnym w sferze edukacji, kultury oraz ochrony zdrowia*
- *Rozwijanie partnerskiej współpracy ponadlokalnej oraz wykorzystywanie walorów położenia w aglomeracji warszawskiej*

Strategia określa cel generalny – wzrost poziomu życia oraz są sformułowane i opisane trzy priorytety - cele strategiczne, związane bezpośrednio lub pośrednio z tworzeniem warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu miasta:

- 1. Gospodarka lokalna.**
- 2. Rozwój kapitału społecznego.**
- 3. Dostępność komunikacyjna.**

Realizacja **pierwszego celu strategicznego** ma **wzmacniać potencjał gospodarczy lokalnej społeczności zapewniając lepszy poziom dostępności usług i towarów oraz rozwijać konkurencyjność i atrakcyjność inwestycyjną gminy.**

Dzięki temu, zwiększa się poziom jakości życia mieszkańców oraz pozwala na rozwój miasta w roli lidera subregionalnego, ośrodka życia kulturalnego i gospodarczego, posiadającego kompetencje w dostarczaniu zdrowego, ekologicznego stylu życia. W szczególności realizowany jest poprzez cele operacyjne:

- Rozwój produkcji opartej na nowych technologiach i przetwórstwie rolno-spożywczym.
- Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw.
- Promocja atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy.
- Budowa wizerunku miasta atrakcyjnego pod względem zamieszkania.
- Kreowanie cech przedsiębiorczych wśród lokalnej społeczności.
- Wykorzystanie walorów środowiska oraz potencjału kulturowego do zwiększania atrakcyjności turystycznej.
- Aktywizacja zawodowa uwzględniająca zmiany na lokalnym rynku pracy.
- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich, zagospodarowanie obiektów zabytkowych.

Efektem gospodarczym realizacji tego celu ma być utrzymanie kapitału ludzkiego miasta i **poprawa sytuacji na rynku pracy** w Grodzisku Mazowieckim.

Drugi cel strategiczny istotnie wspiera rozwój społeczno-gospodarczy. Jako główne zadania **dostępności komunikacyjnej** w jego realizacji przyjęto:

- Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej.
- Rozbudowa i modernizacja ciągów komunikacyjnych zwiększających dostępność transportową. Realizowany poprzez budowę dróg i wdrażanie usprawnień komunikacyjnych w mieście (w tym budowę obwodnicy) oraz wykorzystania i poprawy dostępności w oparciu o komunikację kolejową.
- Rozwój lokalnego układu drogowego.
- Poprawa jakości komunikacji zbiorowej.

Realizacja **trzeciego celu strategicznego** ma wspomóc rozwój społeczno-gospodarczy miasta w sposób pośredni, poprzez **wzmacnianie rozwoju kapitału społecznego**. Jest realizowany przez zwiększenie dostępu do usług publicznych o wysokiej jakości realizując cele operacyjne:

- Poprawa standardu infrastruktury technicznej i ochrony środowiska.
- Rozwój bazy instytucjonalnej i wzrost efektywności działań pomocy społecznej.
- Rozwój społeczeństwa Informacyjnego.
- Inicjowanie i wspieranie działań służących rozwojowi budownictwa mieszkaniowego.
- Poprawa stanu technicznego oraz zasobu mieszkaniowego.
- Zapewnienie optymalnej bazy Infrastruktury kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej.
- Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych i zdrowotnych.
- Poprawa bezpieczeństwa, przeciwdziałanie patologii.
- Zwiększenie stopnia lesistości i zieleni urządzonej.

Tak sformułowane i skutecznie zrealizowane cele strategiczne na lata 2014 – 2024 sprawiają, że zgodnie z wizją miasta ⁶ Grodzisk Mazowiecki jest atrakcyjnym miastem, oferującym trwałe i dobrze płatne miejsca pracy oraz mieszkania dostępne dla osób należących do różnych grup dochodowych, oferta usługowa, edukacyjna i kulturalna nie będzie odbiegać od standardu miast europejskich średniej wielkości a okoliczne piękne i nieskażone tereny rekreacyjne będą służyć mieszkańcom i licznym turystom.

Grodzisk Mazowiecki będzie także ośrodkiem zróżnicowanego przemysłu i usług, szybko dostosowującym się do potrzeb inwestorów i oferującym im atrakcyjne lokalizacje. Wraz z okolicznymi miastami i szybko urbanizującymi się obszarami wiejskimi będzie stanowił południowo-zachodni biegun rozwoju gospodarczego regionu mazowieckiego w przyszłości znajdujący się w bezpośrednim pobliżu planowanej inwestycji Centralny Port Komunikacyjny (znajdujący się częściowo na terenie gminy).

3.4.2. Charakterystyka instytucji otoczenia biznesu i ocena ich aktywności

We współczesnych regionalnych i lokalnych systemach społeczno-gospodarczych ukształtowane środowisko otoczenia biznesowego jest istotnym czynnikiem jego rozwoju. Instytucje Otoczenia Biznesu to podmioty wypełniające lukę między mechanizmami rynkowymi a działaniami administracji publicznej kierowanymi do gospodarki lokalnej. Są to najczęściej organizacje działające non-profit a ich podstawowym celem jest przyspieszanie rozwoju przedsiębiorstw. Działają najczęściej w formie stowarzyszenia, fundacji bądź spółek, w tym spółek z udziałem Skarbu Państwa lub samorządu lokalnego. Instytucje otoczenia biznesu mają wpływ na atrakcyjność inwestycyjną regionu, na poziom jego konkurencyjności a przez relację innowacja–przemysł przyczyniają się do rozwoju przemysłu wysokiej technologii i rozwoju innowacyjności gospodarki regionu, w tym do kształtowania się gospodarki opartej na wiedzy. Instytucje te również bezpośrednio wspierają działalność gospodarczą w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw, świadcząc pomoc informacyjną, doradczą i szkoleniową (ośrodki szkoleniowo-doradcze), a także finansową (fundusze pożyczkowe i poręczeniowe) dla prowadzących działalność gospodarczą. Biorąc aktywny udział w sieciach powiązań sfery nauki i praktyki gospodarczej, umożliwiają kształtowanie się nowoczesnej gospodarki regionu czy miasta.

Wśród instytucji o największej aktywności i znaczeniu dla rozwoju przedsiębiorczości wymienić należy Agencje Rozwoju Regionalnego, Fundusze Pożyczkowe, Inkubatory Przedsiębiorczości i Parki Technologiczno-Przemysłowe a także sieć Enterprise Europe Network.

⁶Strategia, str. 96

Charakterystykę instytucji okołobiznesowych o istotnym znaczeniu dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej przedstawiono w tabeli 8 poniżej.

Tab. 8. Instytucje otoczenia biznesu - charakterystyka

Agencje Rozwoju Regionalnego

Podmioty, których działalność polega na inicjowaniu, wspieraniu i promowaniu inicjatyw służących szeroko rozumianemu rozwojowi regionalnemu, w tym rozwojowi przedsiębiorczości w regionie. Pod względem formy prawnej ARR są w większości przypadków spółkami akcyjnymi, w których wszystkie lub większość udziałów posiadają jednostki samorządu terytorialnego.

Podstawowe zadania:

- realizacja projektów związanych z rozwojem regionalnym, rozwojem przedsiębiorczości i innowacyjności, finansowanych głównie ze środków UE
- wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) poprzez realizację usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych oraz udzielanie dotacji
- organizowanie seminariów i konferencji o tematyce istotnej dla rozwoju regionalnego i lokalnego
- współpraca z samorządami w zakresie wdrażania projektów rozwoju regionalnego
- współpraca z instytucjami i organizacjami związanymi z rozwojem regionalnym i rozwojem przedsiębiorczości
- wspieranie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych
- promowanie współpracy regionów, instytucji i przedsiębiorstw za granicą
- udzielanie poręczeń kredytów zaciąganych przez małe i średnie firmy, a także osoby bezrobotne w celu tworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwijania działalności gospodarczej
- doradztwo podstawowe i zaawansowane z zakresu marketingu, zarządzania, podatków, prawa
- szkolenia dla właścicieli małych i średnich firm oraz klientów indywidualnych
- udzielanie informacji na temat pozyskiwania nowych partnerów handlowych oraz poszukiwania nowych rynków zbytu

W strukturach agencji mogą działać m.in. fundusze pożyczkowe oraz inkubatory przedsiębiorczości.

Izby gospodarcze

Instytucje samorządu gospodarczego, zrzeszające podmioty i osoby prowadzące działalność gospodarczą, tj. zarówno spółki, jak i przedsiębiorców jednoosobowych.

	<p>Działają na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych (Dz.U. 2019 poz. 579). Przynależność do nich jest dobrowolna, a izby nie realizują żadnych uprawnień władczych w stosunku do osób w nich zrzeszonych. Celem działania izb jest reprezentacja podmiotów w nich zrzeszonych; w szczególności wobec organów państwowych oraz kształtowanie i rozpowszechnianie zasad etyki działalności gospodarczej.</p> <p>Nadzór nad izbami gospodarczymi sprawowany jest przez właściwego ministra lub wojewodę.</p>
Cechy rzemiosł	<p>Organizacje samorządu rzemieślniczego o charakterze społeczno-zawodowym, częściowo również gospodarczym, zrzeszająca rzemieślników jednego lub kilku pokrewnych zawodów, mająca na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie kwalifikacji zawodowych, • utrwalanie więzi środowiskowych, postaw zgodnych z zasadami etyki i godności, • prowadzenie na rzecz członków działalności społeczno-organizacyjnej, oświatowej i gospodarczej, • reprezentowanie interesów członków wobec organów władzy i administracji oraz sądów. <p>Cechy są w środowiskach małych miast i wsi jedynymi, bądź jednymi z niewielu instytucji, aktywizujących miejscową społeczność. Cechy zrzeszają się w izbach rzemieślniczych</p>
Fundusze pożyczkowe	<p>Instytucje niebędące bankami, których działalność koncentruje się na zapewnieniu dostępu do zewnętrznych źródeł kapitału poprzez udzielanie pożyczek (np. przedsiębiorcy). W zamian za pożyczkę pożyczkobiorca zobowiązuje się do zapłaty na rzecz funduszu odsetek przybierających formę oprocentowania - zazwyczaj znacznie niższego niż w bankach komercyjnych, zwłaszcza gdy fundusze pożyczkowe są beneficjentami europejskich funduszy strukturalnych i pomocowych (np. Inicjatywy JEREMIE).</p> <p>Fundusze pożyczkowe są ważnym instrumentem wsparcia finansowego dla MŚP, zwłaszcza przy ograniczonej dostępności innych form finansowania zewnętrznego (w tym kredytów bankowych).</p>
Kluby biznesu	<p>Stowarzyszenia zrzeszające osoby fizyczne wywodzące się z lokalnego biznesu lub z nim współpracujące. Mają najczęściej zadania integrujące środowisko i zadania informująco-szkoleniowe. Prowadzą też aktywny lobbing gospodarczy na rzecz obrony interesów lokalnych przedsiębiorców, rozwoju gospodarki wolnorynkowej, tworzenia dobrego prawa. Przynależność do klubu biznesu wiąże się z odprowadzaniem składek członkowskich.</p>
Sieć wsparcia KE -Enterprise Europe Network (EEN)	<p>Największa na świecie sieć wsparcia dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców (MŚP) w ich innowacyjnym i międzynarodowym rozwoju utworzona w 2008 r. Jest</p>

jednym z kluczowych instrumentów strategii Unii Europejskiej na rzecz pobudzenia rozwoju gospodarczego i wzrostu zatrudnienia. Enterprise Europe Network jest współfinansowana w ramach programów COSME i HORIZON 2020 (programy wspierania konkurencyjności i innowacyjności europejskich MŚP). W Polsce 40 % środków finansowych na działalność polskich ośrodków EEN pochodzi z Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP).

Enterprise Europe Network działa w ponad 60 krajach, nie tylko w Europie, ale i na świecie, w ponad 600 organizacjach partnerskich (uczelnie, izby handlowo-gospodarcze, stowarzyszenia gospodarcze) i skupia ponad 3.000 konsultantów i ekspertów.

Sieć oferuje mikro, małym i średnim przedsiębiorstwom **bezpłatne** i kompleksowe usługi, które mają im pomóc w pełni rozwinąć ich potencjał rozwojowy na rynkach międzynarodowych takie jak:

- pomoc w poszukiwaniu zagranicznych partnerów handlowych poprzez stworzenie i rozpowszechnianie profilu biznesowego firmy, spotkania B2B i misje gospodarcze,
- szkolenie przedsiębiorców w zakresie prowadzenia działalności na międzynarodowych rynkach, w tym nt. przepisów prawnych i standardów w kooperacji międzynarodowej,
- zindywidualizowane doradztwo eksperckie dla przedsiębiorców w zakresie biznesowym i prawnym rozwiązujące ich problemy związane z rozwojem i współpracą biznesową na międzynarodowych rynkach,
- audyt i pomoc w ochronie własności intelektualnej przedsiębiorców (know-how, patenty, wzory użytkowe),
- pomoc w znalezieniu finansowania rozwoju na międzynarodowych rynkach, zarówno w postaci funduszy pomocowych jak i kapitału rozwojowego typu Business Angels czy Venture Capital.

Sieć Enterprise Europe Network, poprzez zbieranie opinii MSP, jest także pośrednikiem umożliwiającym instytucjom Unii Europejskiej lepszą orientację w potrzebach przedsiębiorców oraz w tworzeniu prawa i standardów dopasowanych do ich potrzeb.

Parki technologiczne / przemysłowe

Park technologiczny (także park naukowo-technologiczny, technopark) to zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą techniczną, utworzony w celu dokonywania przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami. Na ich terenie znajdują się zazwyczaj inkubatory technologiczne.

Obok instytucji parku technologicznego funkcjonują także:

- Park przemysłowy – zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą techniczną, umożliwiający prowadzenie działalności gospodarczej na preferencyjnych warunkach,
- Park przemysłowo-technologiczny – jest instytucją pośrednią pomiędzy parkiem przemysłowym a technologicznym. Jako organizacja może on przybrać formę kompleksu budynków łączącego zarówno funkcję infrastrukturalną dla przedsiębiorstw, jak i prowadzić działalność umożliwiającą przepływ informacji naukowych pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami.

Parki tworzone przy udziale władz samorządowych mają na celu zapewnienia preferencyjnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności dla sektora MŚP.

Inkubatory przedsiębiorczości

Podmioty, których celem jest pomoc merytoryczna i praktyczna dla osób zainteresowanych prowadzeniem własnej działalności. W zakres wsparcia wchodzi m.in.: udostępnienie powierzchni do pracy, wypożyczenie niezbędnego sprzętu, pomoc prawna, księgowość czy pomoc merytoryczna w uzyskaniu dofinansowania. Oferta kierowana jest do różnych grup odbiorców, bez ograniczeń wiekowych czy zawodowych, choć najliczniejszą grupą docelową są początkujący przedsiębiorcy, którzy rozpoczynają przygodę z własnym biznesem. W zależności od grupy docelowej wyróżnia się różne rodzaje inkubatorów przedsiębiorczości:

- inkubatory dla początkujących przedsiębiorców z sektora MŚP, rozpoczynających lub zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą – inkubatory startup'ów,
- inkubatory przedsiębiorców opracowujących nowe technologie - inkubatory technologiczne,
- inkubatory dla podmiotów ekonomii społecznej - inkubatory przedsiębiorczości społecznej,
- inkubatory dla studentów i doktorantów - uczelniane inkubatory przedsiębiorczości,

Inkubatory często dofinansowują powstające biznesy w ramach przejęcia części udziałów.

W Grodzisku Mazowieckim działa lub ten teren obejmuje swoim zasięgiem działania kilka instytucji otoczenia biznesu wspierających w rozwoju lokalne przedsiębiorstwa, w szczególności firmy z sektora MŚP. Wykaz instytucji otoczenia biznesu działających na terenie Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki lub obejmujących ją swoim zasięgiem działania przedstawiono w tabeli 9.

Tab. 9. Instytucje otoczenia biznesu – Grodzisk Mazowiecki

Agencje Rozwoju Regionalnego	Agencja Rozwoju Mazowska S.A. ⁷ w Warszawie
Izby gospodarcze	Izba Gospodarcza Ziemi Mazowieckiej w Grodzisku Mazowieckim
Cechy rzemiosł	Cech Rzemiosł Różnych ⁸ w Grodzisku Mazowieckim
Enterprise Europe Network (EEN)	-
Fundusze pożyczkowe	Mazowiecki Fundusz Pożyczkowy Sp. z o.o., Warszawa ⁹
Parki technologiczne / przemysłowe / SSE /	-
Inne (lokalne)¹⁰	Stowarzyszenie Przedsiębiorców Ziemi Grodziskiej; Akademia Liderów Innowacji i Przedsiębiorczości; Klub Przedsiębiorczych Mam; Stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych – Grodzisk Mazowiecki Co-work Grodzisk Mazowiecki ¹¹

4. Wstępne wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej opartej o podstawowe dane GUS i UM.

Potencjał osobowy grodziskiego rynku pracy w przeciwieństwie do wielu średnich i małych miast w Polsce zwiększa się – pozytywne saldo migracji skutkuje większą liczbą osób w wieku produkcyjnym, szczególnie widocznym w grupie wiekowej 24-35 lat co skutkuje systematycznym zwiększaniem się populacji miasta. Jednocześnie, występuje drugi trend powszechny dla większości miast w Polsce – starzejącego się społeczeństwa – wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, choć tutaj warto odnotować fakt, że ta grupa jest wciąż aktywna zawodowo i ta aktywność zawodowa jest istotna z punktu widzenia rynku pracy. Ten unikalny układ rosnących zasobów rynku pracy niweluje rosnące koszty utrzymania grup niepracujących (m.in. wzrost kosztów usług medycznych i opiekuńczych dla seniorów), a jednocześnie stanowi ważny impuls dla rozwoju gospodarczego, który stanowi istotny impuls dla rozwoju usług lokalnych.

Procesy gospodarcze w Europie i Polsce w sposób naturalny i związany ze wzrostem gospodarczym w ostatnich latach powodują spadek bezrobocia rejestrowanego i na koniec 2018 r. stopa bezrobocia w Grodzisku Mazowieckim wynosiła 2,3% i była ponad dwukrotnie niższa niż średnia krajowa (5,2%) a dla województwa mazowieckiego znacząco niższa (4,4%). Stopa bezrobocia wśród kobiet w Grodzisku Mazowieckim jest średnio o ok. 1 punkt procentowy wyższa niż wśród mężczyzn, ale również jest poniżej średniej krajowej.

W Gminie miejskiej Grodzisk Mazowiecki, podobnie jak w całym kraju i w Unii Europejskiej, zdecydowanie najliczniejszym sektorem jest sektor MŚP - przedsiębiorstw tych jest ponad 99%.

⁷ <https://www.armsa.pl/>

⁸ <http://www.cechgrodziskmaz.pl/>

⁹ http://www.powiat-grodziski.pl/pliki/starostwo/informacja_o_pożyczkach_i_funduszu.pdf

¹⁰ <https://grodzisk.pl/organizacje-pozarządowe/aktualne/>

¹¹ Przestrzeń dla biznesu, profesjonalnie przygotowana elastyczna powierzchnia biurowa z miejscami do pracy, spotkań, szkoleń i konsultacji – zarządzana przez UM. <https://biznes.grodzisk.pl/cowork/>;
<https://www.facebook.com/CoWorkGrodziskMazowiecki/>

W strukturze MŚP w Grodzisku Mazowieckim dominują jednak mikro-przedsiębiorstwa (96,2% w tej kategorii), które wybierają proste formy działalności (działalność gospodarcza, spółka cywilna) i typowe rodzaje biznesu: handel i usługi.

Pomimo tego, że najliczniejszą grupę przedsiębiorstw stanowią mikro-przedsiębiorstwa, kołem zamachowym gospodarki Grodziska Mazowieckiego są duże i średnie przedsiębiorstwa. Najliczniej reprezentowana jest branża logistyczna, spożywcza, farmaceutyczna, budowlana oraz opakowań i tworzyw sztucznych. Część firm dominujących w grodziskim obrazie gospodarczym zlokalizowana jest w parku przemysłowym przy węźle autostrady A2.

Burmistrz i Urząd Miasta prowadzi spójną politykę wspierania przedsiębiorczości od tworzenia przestrzeni w parku przemysłowym, poprzez systematyczną realizację dostępności komunikacyjnej aż po działania wspierające lokalną przedsiębiorczość. Realizowane działania pozwalają na realizację celów określonych w Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta Grodzisk Mazowiecki na lata 2014-2024. Przejawia się to w realizacji zadań służących stwarzaniu warunków do wzmocnienia kapitału ludzkiego i rynku pracy, wspierania rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju infrastruktury oraz we wzmacnianiu atrakcyjności inwestycyjnej miasta, w tym przez rozwój strefy przemysłowej położonej przy węźle autostrady A2 oraz budowy obwodnicy miasta na drodze 579. Miasto jest aktywnym partnerem w rozmowach nt. budowy Centralnego Portu Komunikacyjnego. Realizacja CPK stanowi czynnik mocnego impulsu rozwojowego dla gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki zarówno w wymiarze gospodarczym, społecznym jak i środowiskowym.

Bardzo ważną rolę odgrywa stała aktywność Miasta w animowaniu spotkań i współpracy przedsiębiorców w ramach działań „Przedsiębiorczy Grodzisk”¹² – gdzie są przekazywane informacje o ofertach współpracy, spotkania tematyczne (szkolenia, śniadania biznesowe), ale też przestrzeń co-workingowa (zawieszona na czas obostrzeń związanych z pandemią COVID-19). Miasto prowadzi aktywny dialog z instytucjami otoczenia biznesu działającymi w mieście lub regionie, wśród których dużą aktywnością cechują się Agencja Rozwoju Mazowsza S.A. w Warszawie oraz spotkania z Radą Biznesu [?]. Potencjał instytucji otoczenia biznesu pozostawia jednak wciąż duży obszar do wykorzystania, szczególnie w obszarze aktywizacji środowiska firm rodzinnych oraz sektora MŚP.

Wśród przedsiębiorców w Grodzisku Mazowieckim liczną grupę stanowią **firmy rodzinne**. Uwzględniając wyniki badań przeprowadzonych dla potrzeb projektu „Firmy rodzinne”, realizowanego wspólnie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) i stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych (IFR)¹³, można poprzez analogię oszacować, że ponad 1/3 firm zaliczanych do kategorii MŚP (pomijając firmy jednoosobowe) to firmy rodzinne.

III. Analiza strategiczna miasta z wykorzystaniem narzędzi i ankiet Związku Miast Polskich.

W uzupełnieniu do analizy społeczno-gospodarczej gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki, wykonanej na podstawie dostępnych danych statystycznych i opisowych, zespół specjalistów ZMP opracowujący LPORFR, przeprowadził dodatkowe analizy w oparciu o narzędzia opracowane w przez Związek Miast Polskich – Monitor Rozwoju Regionalnego (MRL) i Monitor Miast (MM), a także przeprowadził wśród uczniów i przedsiębiorców następujące badania ankietowe:

- badanie uczniów szkół średnich pod kątem perspektyw rozwojowych w mieście,

¹² <https://biznes.grodzisk.pl/> ; <https://www.facebook.com/PrzedsiębiorczyGrodzisk/>

- sondaż przedsiębiorstw rodzinnych działających na terenie Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki pod kątem ich stanu i potrzeb,
- sondaż przedsiębiorstw rodzinnych pod kątem opracowania analizy SWOT

1. Ocena potencjału społeczno-ekonomicznego Grodziska Mazowieckiego w oparciu o narzędzie Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL)

1.1. Opis narzędzia i metody oceny syntetycznej.

Związek Miast Polskich przygotował w ramach Systemu Analiz Samorządowych Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL). Jest to narzędzie pozwalające na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju wśród ustalonych grup porównawczych. Wydzielenie grup porównawczych dokonano na podstawie opracowania zrealizowanego w Komitecie Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk przez profesorów Przemysława Śleszyńskiego i Tomasza Komornickiego¹⁴.

Monitor Rozwoju Lokalnego będąc narzędziem do analiz, służy do przygotowania diagnozy stanu gminy, rozpoznania i oceny mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń pomocnych do analizy SWOT. Może być zatem wykorzystywany jako narzędzie diagnostyczne przy przygotowaniu strategii, planów, programów i projektów. Wykorzystuje wyłącznie oficjalne dane statystyczne. Ich źródłem jest GUS lub Ministerstwo Finansów. Dane zbierane są dla wszystkich gmin w Polsce.

Głównym punktem odniesienia analizy jest średnia z grupy porównawczej, przyjęta jako wartość charakteryzująca całą grupę jednostek o zbliżonej charakterystyce funkcjonalnej i uwarunkowaniach rozwojowych. Przedmiotem analizy (prezentacji) jest różnica między wartością wskaźnika dla gminy oraz średnią wartością wskaźnika w grupie porównawczej oraz odpowiednio - różnica między dynamiką zmian odnotowanych w gminie i w grupie porównawczej.

Wskaźniki, dla uzyskania ich porównywalności, poddano standaryzacji. W tym celu: (1) obliczono różnicę między wartością wskaźnika dla badanej gminy oraz średnią wartością wskaźnika w grupie porównawczej; (2) różnicę tą podzielono przez odchylenie standardowe wartości wskaźnika w grupie porównawczej. Wynik tej procedury pokazuje o ile wartość wskaźnika w badanej gminie różni się od średniej, przy czym różnica ta (in plus lub in minus) jest wyrażona jako krotność odchylenia standardowego w grupie porównawczej. Na przykład: jeśli nominalna wartość wskaźnika w gminie X wynosi 10, średnia wartość wskaźnika w grupie porównawczej wynosi 8, zaś odchylenie standardowe w tej grupie równe jest 2, to wystandaryzowana wartość wskaźnika dla gminy X wyniesie 1 (zgodnie ze wzorem: $(10-8)/2 = 1$). Będzie to oznaczało, że wynik uzyskany przez gminę X jest wyższy od średniej w grupie porównawczej o wartość odpowiadającą wielkości jednego odchylenia standardowego. Na wykresach MRL prezentowanych w układzie XY tak rozumiana wystandaryzowana wartość wskaźnika za ostatni rok (2018) pokazywana jest na osi X¹⁵.

W Monitorze posługujemy się również standardowymi miarami obrazującymi dynamikę zmian wskaźnika w czasie. W tym celu: (1) obliczamy różnicę między wartością wskaźnika w gminie X w roku n oraz roku n-5; (2) obliczamy różnicę między średnią wartością wskaźnika w grupie porównawczej w roku n oraz roku n-5; (3) Wynik działania nr 2 odejmujemy od wyniku działania nr 1; (4) Wynik działania nr 3 dzielimy przez wartość odchylenia standardowego wskaźnika w grupie porównawczej w roku n. Uzyskana w ten sposób wartość pokazuje różnicę między skalą zmian obserwowanych w badanej gminie oraz w grupie porównawczej, wyrażoną w jednostkach odchylenia standardowego wskaźnika w grupie porównawczej w roku n. Na przykład: jeśli w gminie X wartość wskaźnika w ostatnim roku wzrosła w porównaniu z wartością z 2013 r. o 10 jednostek, a jednocześnie średnia w grupie

¹⁵Monitor Rozwoju Lokalnego, Instrukcja korzystania, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

porównawczej wzrosła w tym okresie o 12 jednostek, to przy odchyleniu standardowym w tym roku równym 2 wartość wskaźnika dynamiki zmian dla gminy X wyniesie -1 (zgodnie ze wzorem: $(10-12)/2 = -1$). Będzie to oznaczało, że choć w ujęciu nominalnym sytuacja w gminie X poprawiła się, to w relacji do grupy porównawczej pozycja gminy uległa pogorszeniu, zaś skala odnotowanej ujemnej dynamiki odpowiada wielkości 1 odchylenia standardowego wskaźnika. Na wykresach MRL w układzie XY tak rozumiana wystandaryzowana wartość wskaźnika dynamiki zmian w okresie pięcioletnim pokazywana jest na osi Y¹⁶.

Poszczególne wskaźniki syntetyczne prezentowane są w formie wykresów w zestawieniach tabelarycznych oraz w formie wykresu XY (inne wskaźniki są prezentowane, w szczególności wskaźniki indywidualne są prezentowane również w formie wykresów słupkowych).

Sposób interpretacji prezentacji wskaźników syntetycznych przedstawiono poniżej.

Przykładowo, jeżeli wskaźnik syntetyczny dla jednego z obszarów obszaru finansów lokalnych dla miasta A wynosi -0,16; 0,11 i znajduje się w II ćwiartce to oznacza to, iż ten obszar jest w gorszej sytuacji niż średnio w grupie porównawczej, jednak w ostatnich pięciu latach uległ poprawie w stosunku do średniej dla grupy porównawczej – rozwijał się szybciej niż w grupie porównawczej.

1.2. Wskaźniki syntetyczne wybranych obszarów wg. metodologii MRL Związku Miast Polskich

Do przedstawienia sytuacji społeczno-ekonomicznej Grodziska Mazowieckiego z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości firm rodzinnych wybrano 5 wskaźników syntetycznych dla poszczególnych obszarów.

- Obszar 1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki.
- Obszar 2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej.
- Obszar 3. Sytuacja materialna mieszkańców.
- Obszar 4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)
- Obszar 9. Sytuacja demograficzna

Zestawienie tabelaryczne wskaźników syntetycznych dla tych obszarów przedstawia tabela 10.

Tabela. 10. wskaźniki syntetyczne wybranych obszarów wg. metodologii MRL dla m. Grodzisk Mazowiecki

Obszar	x -wartość standaryzowana
Obszar 1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	0,56
Obszar 2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	0,72
Obszar 3. Sytuacja materialna mieszkańców	0,45
Obszar 4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	0,48
Obszar 9. Sytuacja demograficzna	-0,18

Źródło: Opracowanie własne na bazie danych z Systemu Analiz Samorządowych ZMP, <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>

Wskaźniki te umieszczone na wspólnym wykresie pokazują syntetyczny obraz Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki w zakresie sytuacji społeczno-ekonomicznej w zakresie istotnym dla rozwoju przedsiębiorczości firm rodzinnych.

Biorąc pod uwagę wyniki analizy w oparciu o narzędzie MRL Związku Miast Polskich można stwierdzić, że większość wskaźników w wybranych pod kątem wpływu na rozwój przedsiębiorczości, w tym

¹⁶j.w.

przedsiębiorczości firm rodzinnych, jest "lepsz" lub podobna jak w grupie porównawczej (miasta o statusie gminy miejsko-wiejskiej podobnej wielkości) – wskaźniki lokowane są w I ćwiartce wykresu. Jednocześnie porównanie pokazuje, że jest pole do wzmacniania działań szczególnie w obszarze wzmacniania potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki. W takie działania wpisuje się wzmacnianie lokalnej przedsiębiorczości rodzinnej, tak aby nie odstawać od wzrostu jaki realizują inne gminy miejsko-wiejskie z grupy porównawczej. Mocną stroną, która może wspierać takie działania i rozwijanie lokalnego rynku usług i produktów są większe niż w innych porównywanych gminach potencjał i sytuacja materialna mieszkańców. Co przy dobrym stanie finansów lokalnych pozwala realizować kolejne działania wspierające lokalny rozwój. Jedynie wskaźnik odpowiadający za rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej lokowany jest w III ćwiartce wykresu i mimo, że przewaga Grodzisk Mazowiecki nadal występuje, to w tym aspekcie nastąpiło niewielkie pogorszenie sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej, choć sytuacja na tle grupy jest zdecydowanie lepsza. Podsumowując te wyniki analizy porównawczej można stwierdzić, że Grodzisk Mazowiecki ma duży potencjał sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości, również w odniesieniu do firm rodzinnych.

2. Analiza ekspercka na podstawie Monitora Miast

2.1. Cel i opis badania

Wykorzystanie nowego narzędzia opracowanego i wdrożonego przez ekspertów Związku Miast Polskich, przeznaczonego do pogłębionej analizy sytuacji miast zrzeszonych w ZMP i wykorzystującego dane statystyczne nie tylko z GUS, ale także z takich źródeł jak system podatkowy (POLTAX) i ZUS.

Badanie polegało na przeglądzie kluczowych wskaźników generowanych przez Monitor Miast (<https://monitor.miasta.pl/>) i ich eksperckiej analizie wg założeń analizy SWOT w kontekście dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Program / Rozwój Lokalny

Isoland
Lisechtensroen
Norway grants

ZWIĄZEK
MIAST
POLSKICH

MINISTERSTWO
FUNDUSZY I POLITYKI
REGIONALNEJ

Narzędzie do analiz pogłębionych

Projekt "Budowanie potencjału instytucjonalnego średnich i małych miast w Polsce na rzecz wdrażania skutecznych lokalnych polityk rozwoju".

KONFIGURACJA

GRODZISK MAZOWIECKI

RYNEK PRACY

PODOBSZAR

POKAŻ WSKAŹNIKI >

2.2. Wyniki uzyskane z Monitora Miast dla m. Grodzisk Mazowiecki

Aktywność ekonomiczna wg grup wiekowych

WSKAŹNIKI	2020 ↓	2025 ↓	2030 ↓	2035 ↓	2040 ↓	⊕ RÓŻNICA ↓	⊕ DYNAMIKA ↓
↳ Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym	19 484,00	19 643,00	18 591,00	18 573,00	18 778,00	-634	-3,27%
↳ Liczba ludności w wieku produkcyjnym	58 834,00	61 211,00	65 255,00	68 058,00	69 789,00	10 955	18,62%
↳ Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	17 685,00	19 528,00	28 443,00	21 201,00	22 587,00	4 982	28,38%
↳ Liczba ludności ogółem	95 843,00	100 374,00	104 319,00	107 832,00	111 146,00	15 303	15,97%
↳ Wskaźnik liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym do liczby mieszkańców w wi...	0,91	0,99	1,10	1,14	1,20	0,29	31,87%

Widać pozytywne trendy wzrostu liczby ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku poprodukcyjnym co jest kluczowym warunkiem stałego wzrostu i jakości życia w gminie.

Aktywność ekonomiczna – liczba podatników i kwoty dochodów

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊕ RÓŻNICA ↓	⊕ DYNAMIKA ↓
↳ Łączna liczba podatników	43 538,00	44 845,00	46 779,00	3 241	7,44%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek ze wszystkich źródeł	173 919 188,85	193 447 151,48	219 869 268,42	45 958 079,57	26,42%
↳ Łączna kwota dochodu ze wszystkich źródeł	1 614 289 184,95	1 772 501 663,51	2 084 012 258,85	389 883 153,90	24,15%
↳ Łączna kwota przychodów ze wszystkich źródeł	2 923 951 448,43	3 296 363 193,14	3 714 862 293,83	790 918 853,40	27,85%

Stały wzrost liczby podatników +7,44%, co na tle Polski stanowi bardzo duży wzrost. Stanowi dobrą bazę rozwojową i dochodową. Zwraca uwagę wzrost we wszystkich kategoriach – wzrost dochodów do poziomu 3,7 mld przy 27% dynamice wzrostu dochodów jednoznacznie pokazuje duży potencjał i siłę nabywczą lokalnego rynku. Powiązana z tym również wysoka dynamika wzrostu zaliczek na podatek w wysokości 26% wskazuje na rosnący potencjał inwestycyjny gminy.

Aktywność ekonomiczna – liczba podatników wg źródeł dochodów

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊕ RÓŻNICA ↓	⊕ DYNAMIKA ↓
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	17 815,00	18 694,00	19 631,00	1 816	10,19%
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu emerytury i renty	9 870,00	10 223,00	10 469,00	599	6,07%
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	6 056,00	6 084,00	6 488,00	352	5,81%
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności gospodarczej	4 856,00	5 071,00	5 414,00	558	11,49%
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu innych źródeł	2 942,00	2 922,00	3 021,00	79	2,69%
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu praw autorskich	859,00	857,00	829,00	-30	-3,49%
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu najmu i dzierżawy	194,00	284,00	284,00	10	5,15%
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności nieregulowanej	0,00	0,00	14,00	14	0,00
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu odpłatnego zbycia rzeczy	6,00	0,00	11,00	5	83,33%

Analiza w rozbiciu na liczby podatników osiągających dochody z poszczególnych źródeł pokazuje jak koniunktura gospodarcza i aktywność mieszkańców przyczynia się do wzrostu podatków. Na uwagę zasługuje za to malejąca liczba osób osiągających dochody z pracy opartej o własność intelektualną (wolne zawody). O potencjale rynku pracy świadczy duży wzrost w kategorii dochodów ze stosunku pracy +10,19%. Zgodnie z wnioskami z analizy sytuacji demograficznej, wnioski o starzejącym się społeczeństwie znajdują swoje odzwierciedlenie w grupie dochodów tej grupy wiekowej – plasując ją na 2 miejscu, jeśli chodzi o wartość dochodów. To ważna grupa klientów o znacznej sile nabywczej tworząca rosnący rynek usług i produktów jakie są im potrzebne. Trzecią grupą wg typu dochodów są dochody z umów zlecenia i o dzieło. Na czwartym miejscu pod wg wartości przychodów są MŚP w tym FR. Ostatnią istotną – również z perspektywy rozwoju miasta - grupą dochodów mieszkańców i mieszkank jest aktywność osób czerpiących dochody z najmu i dzierżawy. Widoczny wzrost jest pozytywnym impulsem w ujęciu % jednak jeśli patrzymy na wartości bezwzględne widać, jak jest wciąż małym obszarem aktywności w mieście. Zostawia to pole do wzmacniania aktywności lokalnej przedsiębiorczości i budowania wartości dodanej dla lokalnego kapitału.

Aktywność ekonomiczna – liczba podatników wg źródeł dochodów (%)

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	41,82%	42,43%	42,66%	1 816	10,19%
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu emerytury i renty	23,17%	23,28%	22,76%	599	6,07%
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	14,22%	13,81%	13,93%	352	5,81%
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności gospodarczej	11,48%	11,51%	11,77%	558	11,49%
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu innych źródeł	6,91%	6,63%	6,57%	79	2,69%
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu praw autorskich	2,82%	1,94%	1,88%	-30	-3,49%
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu najmu i dzierżawy	0,46%	0,46%	0,44%	10	5,15%
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności nierejestrowanej	0,88%	0,88%	0,83%	14	8,0
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu odpłatnego zbycia rzeczy	0,81%	0,82%	0,82%	5	83,33%

Aktywność ekonomiczna wg wielkości dochodów wg źródeł

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	957 885 779,81	1 045 582 893,83	1 155 663 842,62	197 858 063,61	20,66%
Kwota dochodów z działalności gospodarczej	358 186 932,86	485 167 628,42	496 482 711,70	146 375 778,84	41,81%
Kwota dochodów z tytułu emerytury i renty	219 211 758,28	229 978 858,78	251 738 264,84	32 526 514,56	14,84%
Kwota dochodów z tytułu umów zlecenia i dzieła	61 748 817,99	66 869 489,68	73 784 596,63	12 036 578,64	19,49%
Kwota dochodów z innych źródeł	15 738 628,54	15 818 568,71	17 178 069,38	1 439 448,84	9,15%
Kwota dochodów z tytułu praw autorskich	8 249 645,65	8 411 997,58	7 335 425,14	-914 228,51	-11,88%
Kwota dochodów z tytułu najmu i dzierżawy	1 322 818,62	1 473 818,94	1 631 635,59	309 616,97	23,42%
Kwota dochodów z działalności nierejestrowanej	0,00	0,00	184 415,94	184 415,94	8,0
Kwota dochodów z tytułu odpłatnego zbycia rzeczy	26 348,88	87 295,73	13 297,81	-13 042,99	-49,52%

Jednak najbardziej interesująco wyglądają dane w ujęciu kwotowym wg typów dochodów. Wyraźnie widać jak ważną rolę odgrywają przedsiębiorcy (tutaj nie są zaprezentowane dane dochodów z podatku od osób prawnych CIT), w tym przedsiębiorcy rodzinni. Grupą o największym dochodzie są osoby osiągające dochody z tytułu umów o pracę co koreluje z ich największą liczbą. Liczba przedsiębiorców stanowiąca ¼ liczby osób osiągających dochody z tytułu umowy o pracę pod względem typu dochodów z przedsiębiorczości kwotowo generuje drugi co do wielkości kwotę dochodów – średnio jeden przedsiębiorca dysponuje dochodem o 55% niż osoba uzyskująca dochody ze stosunku pracy. Tak duże % wzrosty dochodów są związane z korzystną koniunkturą w ostatnich latach, dynamicznym rozwojem lokalnego rynku oraz pozytywnym saldem demograficznym (w tym migracją w grupie wiekowej 24-35 oraz 35-45, przy jednoczesnej stale rosnącej roli emerytów).

Aktywność ekonomiczna wg %

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	59,34%	58,98%	57,67%	197 858 063,61	20,66%
Kwota dochodów z działalności gospodarczej	21,69%	22,86%	24,77%	146 375 778,84	41,81%
Kwota dochodów z tytułu emerytury i renty	13,58%	12,97%	12,56%	32 526 514,56	14,84%
Kwota dochodów z tytułu umów zlecenia i dzieła	3,82%	3,72%	3,68%	12 036 578,64	19,49%
Kwota dochodów z innych źródeł	0,98%	0,89%	0,86%	1 439 448,84	9,15%
Kwota dochodów z tytułu praw autorskich	0,51%	0,47%	0,37%	-914 228,51	-11,88%
Kwota dochodów z tytułu najmu i dzierżawy	0,88%	0,88%	0,88%	309 616,97	23,42%
Kwota dochodów z działalności nierejestrowanej	0,00%	0,00%	0,81%	184 415,94	8,0
Kwota dochodów z tytułu odpłatnego zbycia rzeczy	0,00%	0,00%	0,00%	-13 042,99	-49,52%

Ważnym obszarem rozwoju społeczno-gospodarczego wskazującym na pozytywne skutki realizowanej od 2014 strategii rozwoju gminy Grodzisk Mazowiecki widać w stałym i konsekwentnym wzroście znaczenia działalności gospodarczej osób fizycznych – czyli MŚP i firm rodzinnych.

Aktywność ekonomiczna – zaliczka na podatek (kwotowo)

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu stosunku pracy	95 774 044,00	107 516 203,00	117 339 264,00	21 565 220	22,52%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności gospodarczej	49 553 365,06	56 110 413,41	69 826 680,36	20 273 315,30	40,91%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu emerytury i renty	17 378 585,00	18 338 395,00	20 218 692,00	2 840 107	16,34%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu umów zlecenia i o dzieło	7 648 437,79	7 814 467,00	8 793 453,00	1 145 015,21	14,97%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu innych źródeł	2 140 622,00	2 166 437,77	2 345 383,00	204 761	9,57%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu praw autorskich	1 280 510,00	1 325 043,00	1 158 787,00	-129 723	-10,07%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu najmu i dzierżawy	135 625,00	176 192,30	187 009,06	51 384,06	37,89%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu odpłatnego zbycia rzeczy	0,00	0,00	0,00	0	0,0
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności nierejestrowanej	0,00	0,00	0,00	0	0,0

Aktywność ekonomiczna – zaliczka na podatek (%)

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu stosunku pracy	55,07%	55,56%	53,37%	21 565 220	22,52%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności gospodarczej	20,49%	29,01%	31,76%	20 273 315,30	40,91%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu emerytury i renty	9,99%	9,48%	9,20%	2 840 107	16,34%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu umów zlecenia i o dzieło	4,48%	4,04%	4,00%	1 145 015,21	14,97%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu innych źródeł	1,23%	1,12%	1,07%	204 761	9,57%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu praw autorskich	0,74%	0,68%	0,53%	-129 723	-10,07%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu najmu i dzierżawy	0,08%	0,09%	0,09%	51 384,06	37,89%
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu odpłatnego zbycia rzeczy	0,00%	0,00%	0,00%	0	0,0
↳ Łączna kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności nierejestrowanej	0,00%	0,00%	0,00%	0	0,0

Analiza wysokości kwot zaliczek na podatek dochodowy wg rodzajów dochodów jeszcze bardziej wskazuje na wzrost znaczenia działalności gospodarczej co widać szczególnie w ujęciu %. Stanowi to podstawę do szeroko już realizowanych przez Miasto działań wspierających aktywność sportowo-rekreacyjną różnych NGO z tego obszaru (UKS, kluby sportowe, itd.). Pokazuje też kierunek do wprowadzania bardziej zaawansowanych rozwiązań pozwalających na realizację złożonych celów wzmacnia potencjału społeczno-gospodarczego (np. współdziałanie w finansowaniu inwestycji finansowanych z darowizn i odpisów od podatków [x])

Aktywność ekonomiczna – podmioty o osobowości prawnej

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Łączna liczba podmiotów posiadających osobowość prawną	595,00	629,00	660,00	65	10,92%
↳ Łączna kwota wykazanej straty (niezależnie z jakiego tytułu) - os...	144 266 200,80	38 304 490,74	31 203 726,69	-113 062 474,11	-78,37%
↳ Łączna kwota podatku należnego - osoby prawne	48 868 028,00	56 179 758,00	65 782 255,97	16 914 227,97	34,61%
↳ Łączna kwota dochodów (podstawa do opodatkowania) - osoby ...	257 200 773,00	297 327 094,00	349 764 803,00	92 564 030	35,99%
↳ Łączna kwota przychodów (niezależnie z jakiego tytułu) - osoby ...	5 262 030 654,69	5 875 564 095,91	7 510 076 149,61	2 248 045 494,92	42,72%

Analiza wysokości kwot podatku od osób prawnych wskazuje na podobny potencjał bazy podatkowej tego sektora przedsiębiorstw. Stanowi to komplementarną część rozwoju przedsiębiorczości lokalnej gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki.

Aktywność ekonomiczna wg wieku podatników – analiza /wszystkie typy praca, um. Zlec, dz.gosp/

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Liczba osób młodych	3 280,00	3 382,00	3 523,00	323	10,09%
↳ Liczba osób w wieku przedemerytalnym	2 190,00	2 153,00	2 233,00	43	1,96%
↳ Liczba osób w wieku emerytalnym	1 644,00	1 916,00	2 062,00	418	25,43%

Jak wspomniano w rozdziale nt. sytuacji demograficznej [x] na terenie gminy wyraźnie odczuwane są dwa trendy w populacji ludności. Pierwszy to wzrost liczby młodych mieszkańców (+10,09% - rzadko spotykany), przy jednoczesnym narastającym tempie starzenia się społeczeństwa. Taka analiza pozwala na ocenę potencjału dostępności kapitału ludzkiego poprzez porównanie liczby ludzi młodych i tych co schodzą z rynku pracy – widać, że obecnie osiągnięto stabilność w tym zakresie. Pozwala to wskazać na potrzebę podtrzymania działań promujących aktywność osiedleńczą. Warto odnotować, że cały czas rośnie silnie rynek pracujących emerytów – co pozwala przypuszczać, że osoby w wieku przedemerytalnym nie zrezygnują z pracy.

Aktywność ekonomiczna – wg grup i dochodu

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Kwota dochodów osób w wieku przedemerytalnym	103 167 928,42	106 950 878,98	129 700 333,67	26 532 405,25	25,72%
↳ Kwota dochodów osób w wieku emerytalnym	66 714 336,39	87 518 083,83	99 824 877,65	32 310 541,26	48,43%
↳ Kwota dochodów osób młodych	46 018 048,20	54 916 494,38	63 174 076,12	17 156 035,92	37,28%

Analizując aktywność osób z grup 50+ oraz w wieku emerytalnym warto odnotować dużą dynamikę w obu grupach. Jednocześnie występujący jednak spadek w wartościach bezwzględnych związany z przejściem na emeryturę skutkuje zmniejszeniem dochodów – znajdzie to odbicie we wpływach podatkowych oraz sile nabywczej.

Aktywność ekonomiczna – zaliczka

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Kwota zaliczki na podatek - osoby w wieku przedemerytalnym	11 071 518,89	11 531 474,73	14 788 027,50	3 716 508,61	33,57%
↳ Kwota zaliczki na podatek - osoby w wieku emerytalnym	8 065 196,19	10 798 507,79	12 057 660,32	3 992 464,13	49,50%
↳ Kwota zaliczki na podatek - osoby młode	4 184 176,64	4 988 994,95	5 823 281,36	1 639 104,72	39,17%

Rok 2018 jest ostatnim rokiem, gdzie występują dochody w grupie osób młodych (do 26 r.ż). Widać wyraźnie staratę z podatku od osób młodych (5,8 mln PLN), która zniknęła z bazy podatkowej i dochodu JST. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że te pieniądze zwiększyły siłę nabywczą tej grupy mieszkanki i mieszkańców – warto zbadać na jaki rodzaj wydatków zostały one spożytkowane oraz gdzie generują dochód (lokalnie czy regionalnie).

Aktywność ekonomiczna mieszkańców w wieku emeryt – wg typu

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	○ RÓŻNICA ↓	○ DYNAMIKA ↓
↳ Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności gospodarczej	349,00	404,00	444,00	95	27,22%
↳ Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	504,00	500,00	627,00	123	24,40%
↳ Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	791,00	932,00	991,00	200	25,26%
↳ Kwota zaliczki na podatek z tytułu umów zlecenia i o dzieło	469 098,79	690 375,00	909 305,00	440 206,21	93,84%
↳ Kwota zaliczki na podatek w ramach stosunku pracy	4 064 644,00	4 987 958,00	5 432 186,00	1 367 542	33,64%
↳ Kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności gospodarczej	3 531 453,40	5 120 174,79	5 716 169,32	2 184 715,92	61,86%
↳ Kwota dochodów z tytułu umów zlecenia i o dzieło	4 630 224,61	6 736 098,49	7 962 320,82	3 332 096,21	71,96%
↳ Kwota dochodów z tytułu działalności gospodarczej	24 997 730,21	36 678 743,13	43 611 743,25	18 614 013,04	74,46%
↳ Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	37 086 381,57	44 103 242,21	47 450 813,58	10 364 432,01	27,95%

Interesujące dane we wspomnianej już grupie osób w wieku emerytalnym wskazują na duże wzrosty aktywności na rynku pracy (+25%) co potwierdza rosnącą rolę tej grupy pracowników dla lokalnego rynku pracy. Stawia również pytania o rodzaj wsparcia dla przedsiębiorców zatrudniających aktywnych zawodowo emerytów.

Aktywność ekonomiczna – wg typu przed emeryturą 5 lat

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	○ RÓŻNICA ↓	○ DYNAMIKA ↓
↳ Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności gospodarczej	298,00	278,00	288,00	-10	-3,36%
↳ Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	451,00	419,00	449,00	-2	-0,44%
↳ Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	1 441,00	1 456,00	1 496,00	55	3,82%
↳ Kwota zaliczki na podatek z tytułu umów zlecenia i o dzieło	341 880,00	421 905,00	531 274,00	189 394	55,40%
↳ Kwota dochodów z tytułu umów zlecenia i o dzieło	3 709 596,77	4 377 406,59	5 318 465,21	1 608 868,44	43,37%
↳ Kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności gospodarczej	4 053 902,89	4 177 726,73	6 787 340,50	2 733 437,61	67,43%
↳ Kwota zaliczki na podatek z tytułu stosunku pracy	6 675 736,00	6 931 843,00	7 469 413,00	793 677	11,89%
↳ Kwota dochodów z tytułu działalności gospodarczej	29 341 891,12	28 874 711,78	44 457 088,61	15 115 197,49	51,51%
↳ Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	70 116 440,53	73 698 760,61	79 924 779,85	9 808 339,32	13,99%

Aktywność ekonomiczna – wg typu młodzi

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	○ RÓŻNICA ↓	○ DYNAMIKA ↓
↳ Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności gospodarczej	97,00	98,00	106,00	9	9,28%
↳ Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	1 500,00	1 481,00	1 609,00	109	7,27%
↳ Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	1 603,00	1 723,00	1 888,00	205	12,79%
↳ Kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności gospodarczej	369 053,64	585 579,95	795 024,36	425 970,72	115,42%
↳ Kwota zaliczki na podatek z tytułu umów zlecenia i o dzieło	1 574 192,00	1 636 370,00	1 849 345,00	275 153	17,48%
↳ Kwota zaliczki na podatek z tytułu stosunku pracy	2 240 931,00	2 767 037,00	3 178 912,00	937 981	41,86%
↳ Kwota dochodów z tytułu działalności gospodarczej	3 487 974,46	5 089 969,33	6 369 430,99	2 881 456,53	82,61%
↳ Kwota dochodów z tytułu umów zlecenia i o dzieło	10 876 334,24	11 627 448,50	13 157 059,23	2 280 724,99	20,97%
↳ Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	31 653 731,50	38 199 076,55	43 647 585,90	11 993 854,40	37,89%

Analiza danych dotyczących aktywności zawodowej i gospodarczej w grupach wiekowych młodych ludzi pokazuje, że trend jaki pojawia się w badaniach młodzieży dotyczących wyboru form aktywności zawodowej (mniejsze zainteresowanie prowadzeniem działalności gospodarczej a większe pracą w formie umowy o pracę) znajduje potwierdzenie analizie aktywności społecznej tej grupy. Widoczny duży spadek działalności gospodarczej wśród młodych ludzi, wskazuje jak ważnym celem jest wspieranie rozwoju gospodarczego w dłuższej perspektywie czasowej poprzez realizowanie sukcesji firm rodzinnych – zarówno w obrębie swojej rodziny, ale też innych. **Mając na uwadze rosnący udział w potencjale aktywności ekonomicznej dochodów z działalności gospodarczej analiza danych wskazuje ten obszar wzmacniania aktywności młodych ludzi w obszarze wspierania ich aktywności w prowadzeniu**

przedsiębiorczości (w tym rodzinnej) jako jedno z najważniejszych zadań dla Miasta Grodzisk Mazowiecki. Brak aktywnych działań w tym obszarze może w przyszłości spowodować zmniejszenie korzystnych trendów jakie obecnie występują.

Aktywność ekonomiczna rynek pracy

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	6 056,00	6 004,00	6 408,00	352	5,81%
↳ Liczba podatników (mieszkańców) uzyskujących dochód u pracodawcy lokalnego	6 967,00	7 384,00	7 881,00	914	13,12%
↳ Średniomiesięczne zatrudnienie	15 769,42	15 299,23	15 971,00	201,66	1,28%
↳ Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	17 815,00	18 694,00	19 631,00	1 816	10,19%

Analiza rynku pracy gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki wskazuje na jego charakterystykę gminy w obrębie obszaru metropolitalnego m.st. Warszawy. Rynek pracy nie jest wyłącznie lokalny. Wyraźnie widać też potencjał lokalnego rynku, gdzie lokalni pracodawcy tworzą miejsca pracy dla lokalnych mieszkańców i mieszkank vs. miejsca pracy w firmach zlokalizowanych na zewnątrz gminy lub mających siedzibę poza granicami gminy (13,12% vs 10,19%)

Aktywność społeczno-ekonomiczna – liczba podatników udzielających wsparcia na cele dobroczynne

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Wsparcie na darowizny wynikające z odrębnych ustaw - liczba podatników	34,00	25,00	46,00	12	35,29%
↳ Wsparcie na cele kwirowadstwa - liczba podatników	135,00	130,00	136,00	1	0,74%
↳ Wsparcie na cele kultu religijnego - liczba podatników	150,00	161,00	165,00	15	10,00%
↳ Wsparcie organizacji prowadzących DPP - liczba podatników	252,00	251,00	493,00	241	95,63%
↳ Wsparcie w ramach 1% na OPP - liczba podatników	16 584,00	17 590,00	18 570,00	1 986	11,98%

Ostatnim analizowanym obszarem aktywności społeczno- gospodarczej mającym duży potencjał dla jego kompleksowego wzmocnienia jest aktywność dobroczynna. Wyraźnie widać wyniki bardzo dużej, długoletniej i konsekwentnej polityki Burmistrza miasta Grodzisk Mazowiecki, której animowanie w postaci promocji sportu, rekreacji, budowy potrzebnej do tego infrastruktury sportowej oraz promocji działań klubów sportowych znajduje odzwierciedlenie w rosnącej liczbie osób dokonujących odpisów podatkowych na cele dobroczynne.

Aktywność społeczno-ekonomiczna – udział wsparcia na cele dobroczynne

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Wsparcie na cele kwirowadstwa [udział]	0,00	0,00	0,00	0	0,0
↳ Wsparcie na darowizny wynikające z odrębnych ustaw [udział]	0,00	0,00	0,00	0	0,0
↳ Wsparcie na cele kultu religijnego [udział]	0,01	0,01	0,01	0	0,00%
↳ Wsparcie organizacji pożytku publicznego [udział]	0,01	0,01	0,02	0,01	100,00%
↳ Wsparcie w ramach 1% na OPP [udział]	0,58	0,59	0,60	0,02	3,45%

Aktywność społeczno-ekonomiczna – wartość wsparcia na cele dobroczynne

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Wartość wsparcia na cele kwirowadstwa	25 173,41	25 604,54	26 057,21	883,80	3,51%
↳ Wartość wsparcia na darowizny wynikające z odrębnych ustaw	57 007,23	59 957,26	65 447,96	8 440,73	14,81%
↳ Wartość wsparcia na cele kultu religijnego	354 591,96	350 937,58	392 177,07	37 585,11	10,60%
↳ Wartość wsparcia organizacji pożytku publicznego	355 973,30	405 340,05	429 896,45	73 923,15	20,77%
↳ Wartość wsparcia w ramach 1% na OPP	946 902,43	1 072 494,96	1 244 644,56	297 742,13	31,44%

Ten obszar wsparcia charakteryzuje się bardzo dużym potencjałem do wzrostu, szczególnie dla aktywnych społecznie osób prowadzących działalność gospodarczą (korzystanie z rozwiązań korzystnych podatkowo i społecznie na rzecz lokalnej społeczności).

Aktywność społeczno-ekonomiczna

WSKAŹNIKI	2016 ↓	2017 ↓	2018 ↓	⊖ RÓŻNICA ↓	⊖ DYNAMIKA ↓
↳ Wsparcie organizacji prowadzących DPP [udział]	0,00	0,00	0,00	0	0,0
↳ Wsparcie na cele kultu religijnego [udział]	0,00	0,00	0,00	0	0,0
↳ Wsparcie na cele kwirowadstwa [udział]	0,00	0,00	0,00	0	0,0
↳ Wsparcie na darowizny wynikające z odrębnych ustaw [udział]	0,00	0,00	0,00	0	0,0
↳ Wsparcie w ramach 1% na OPP [udział]	0,58	0,59	0,60	0,02	3,45%

2.3. Analiza SWOT dla Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki na podstawie danych i wskaźników z Monitora Miast.

Poddane analizie eksperckiej wybrane z Monitora Miast wskaźniki dla m. Grodzisk Mazowiecki. pozwoliły wskazać czynniki o największym znaczeniu i sile oddziaływania rozumianej jako największe wyzwania w najbliższej dekadzie, z którymi miasto będzie musiało się borykać lub będzie miało szansę wykorzystać je do zmiany swojej polityki. Zestaw tych czynników jest powiązany z czynnikami wskazywanymi przez ekspertów w innych badaniach, np. przeprowadzonych na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego miasta Grodzisk Mazowiecki.

Do **mocnych stron** Grodziska Mazowieckiego wynikających z analizy wskaźników z Monitora Miast można zaliczyć:

- Aktywność ekonomiczna w wieku przedemerytalnym i emerytalnym wskazuje na rezerwy potencjału na lokalnym rynku pracy
- Stały wzrost ilości osób w wieku emerytalnym pozostający na rynku pracy mimo osiągnięcia uprawnień.
- Wzrost dochodów z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej
- Najwyższa dynamika dochodów z działalności gospodarczej

Wśród **słabych stron** miasta, na które należy pilnie zwrócić uwagę można wymienić:

- Stabilną liczbę ludności w wieku przedprodukcyjnym (uzupełnianą migracją),
- Stabilną liczbę ludności w wieku produkcyjnym (uzupełnianą migracją),
- Duża wymienialność wewnętrznej liczby mieszkańców (w ciągu 10 lat jest to 40% nowych mieszkańców)

Najważniejsze czynniki oceniane jako **szanse** dla rozwoju wynikające z analizy wskaźników z Monitora Miast to:

- Możliwość utrzymania na rynku pracy osób w wieku przedemerytalnym i zachęcenia ich do pozostania aktywnymi zawodowo po osiągnięciu wieku emerytalnego,
- Możliwość aktywizacji osób biernych zawodowo w wieku poprodukcyjnym na rynku pracy
- Możliwość zwiększenia liczby osób prowadzących działalność gospodarczą poprzez umiejętną promocję, wsparcie i edukację młodzieży.

Do najważniejszych zagrożeń dla rozwoju społeczno-gospodarczego Grodziska Mazowieckiego, korespondujących ze wskaźnikami z Monitora Miast można zaliczyć:

- Pojawienie się stagnacji w liczbie mieszkańców miasta w wyniku zatrzymania wzrostu naturalnego.
- Wzrost obciążenia społecznego – zwiększenie liczby mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby mieszkańców wieku produkcyjnym.
- Uciezka młodych mieszkańców do innych miast w poszukiwaniu lepszych możliwości edukacyjnych i lepszych warunków do pracy i życia.
- Zmniejszająca się liczba młodych ludzi zakładających i prowadzących działalność gospodarczą.

2.4. Wnioski i rekomendacje eksperckie po analizie m. Grodzisk Mazowiecki z wykorzystaniem narzędzia Monitor Miast.

Wyniki uzyskane z Monitora Miast i przeprowadzona na ich podstawie analiza SWOT pozwoliły na sformułowanie następujących wniosków i zaleceń dla władz samorządowych Grodziska Mazowieckiego. Wnioski te i rekomendacje będą uwzględnione przy formułowaniu celów głównych i szczegółowych Planu Operacyjnego Rozwoju Firm Rodzinnych dla miasta.

1. Występuje stała liczba podatników uzyskujących dochody z działalności gospodarczej, dlatego istnieje konieczność edukacji młodych ludzi w celu podejmowania przez nich decyzji wiążących swoją przyszłość z prowadzeniem własnej firmy.
2. Największą dynamiką charakteryzują się dochody z tytułu działalności gospodarczej, chcąc zapewnić stabilne dochody budżetu musimy wspierać i promować lokalne firmy.
3. Uruchamianie zachęt, programów skierowanych do osób w wieku przedemerytalnym mających na celu pozostanie na rynku pracy pomimo nabycia przez nich w niedługim okresie uprawnień.
4. Uruchamianie działań skierowanych do osób w wieku emerytalnym, którzy są aktywni na rynku pracy oraz przedsiębiorców ich zatrudniających.
5. Uruchamianie programów aktywizujących mieszkańców poprzez zapewnienie dostępności do mieszkań komunalnych dla osób pracujących w lokalnych przedsiębiorstwach, w celu uniknięcia „tsunami” związanej z brakiem rąk do pracy w najbliższej dekadzie.
6. Analiza szczegółowa i konieczność podjęcia działań zaradczych, rekomendacji związanych z tendencją malejących łącznych kwot przychodów i dochodów od osób prawnych.
7. Konieczność pobudzenia mieszkańców ze strony władz, mających na celu budowanie instrumentów wykorzystujących zasoby finansowe lokalnej społeczności, które mogłyby przyczynić się do realizowania celów inwestycyjnych na terenie gminy.

2. Wyniki badań ankietowych i ich ocena

2.1. Sondaż przedsiębiorstw rodzinnych

W badaniu wzięło udział 45 przedsiębiorców działających na terenie Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki. 18 respondentów odpowiedziało na część pytań, więc do analizy przyjęto 27 uczestników. Na wszystkie pytania odpowiedziało 27 respondentów. Ankiety i wyniki badań zawiera załącznik nr. 1.

Charakterystyka biznesowa firm

Wśród firm rodzinnych (FR) działających w Gminie miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki przeważają mikro- przedsiębiorstwa - 59% wskazań, małych jest 32%, a średnich 9%. Brak jest przedsiębiorstw dużych.

Grodziskie FR działają przede wszystkim w branży usługowej (49%) i handlowej (11%). Pozostałe znaczące branże to przemysł (9%) i inne (13%).

Podstawowym rynkiem pod względem geograficznym jest rynek krajowy (93%), przy czym ogranicza się on głównie do rynku regionalnego (9%) i lokalnego (miasta lub powiatu – 33%). Na rynku międzynarodowym działa tylko 7% ankietowanych FR.

Podobny rozkład ma lokalizacja konkurencji dla badanych firm rodzinnych: 29% ma konkurentów w mieście a 47% na pozostałym obszarze kraju. Konkurentów za granicą ma 7% badanych firm. Większość firm (57%) ma niewielki udział w rynku lokalnym, a znaczny mniej niż ¼ (9%). Jedna (2%) z firm posiada pozycję lidera rynkowego o dominującej roli na rynku. Istotna część firm posiada znaczny udział w rynku (13%).

W ostatnim roku FR generalnie nie zwiększały zatrudnienia (58%) - tylko 4% podało, że tak i to w większości o 1 osobę.

Charakterystyka biznesowa badanych firm rodzinnych pokrywa się z charakterystyką grodziskich przedsiębiorstw przedstawioną w Rozdz. I - diagnozie społeczno-gospodarczej, wykonanej na bazie dostępnych danych GUS.

Charakterystyka rodzinna firm

W Grodzisku Mazowieckim, wśród ankietowanych firm nie ma firm „z tradycjami” – większość to firmy pierwszo-pokoleniowe (62%) a pozostałe – drugo-pokoleniowe. Zdecydowana większość firm (63%) nie ma również obecnie formalnego planu sukcesji i wg ankietowanych (64% wskazań) nawet odpowiednie szkolenie nie wpłynęłoby znacząco na tę sytuację.

Ankietowane firmy zatrudniają najczęściej od jednego do dwóch członków rodziny (łącznie 78% wskazań), część troje a maksymalnie czworo - nie było deklaracji o zatrudnieniu pięciu i więcej osób z rodziny.

Wskazania na przyszłość

Mimo braku planów sukcesji więcej niż połowa (31%) z badanych firm wskazuje, że w perspektywie najbliższych lat zamierza przekazać firmę członkom rodziny. Utrzymania status quo w sensie niewprowadzania zmian w firmie i utrzymania dotychczasowej strategii działania chce aż 78% firm. Większość firm ma plany rozwojowe: zamierzają bądź wejść na nowe rynki (53%) lub rozszerzyć ofertę rynkową (73%).

Żadna z ankietowanych firm nie planuje likwidacji działalności.

Firmy miały możliwość wielokrotnego wyboru, więc wskazania nie sumują się do 100%.

Aktywność lokalna firm

Aktywność pozabiznesowa firm rodzinnych w Grodzisku Mazowieckim jest widoczna, szczególnie w obszarze aktywności sportowej i rekreacyjnej. Uczestnicy ankiety dostrzegają korzyści wynikające z zrzeszania się w lokalnych organizacjach przedsiębiorców choć mniej niż połowa z nich (25%) jest członkami takich organizacji, to znacząco więcej niż 1/3 (42%) aktywnie uczestniczy w życiu tych organizacji i w organizowanych z ich udziałem inicjatywach.

Pomimo deklaracji, że ponad 2/3 z ankietowanych przedsiębiorców udziela się społecznie to tylko 1/3 wspiera finansowo inicjatywy społeczne lub bierze udział w takich inicjatywach.

Ocena ryzyk i zagrożeń w działalności firm

Firmy rodzinne działające na terenie Gminy podały dość duży wachlarz ryzyka i zagrożeń w ich obecnej działalności. Wśród najliczniej wskazanych można wyróżnić:

- wzrost kosztów działalności (energia, praca, czynsz) – 52% wskazań,
- problemy z dostępnością pracowników – 51% wskazań,
- spadek rentowności związany z innymi czynnikami (np. popyt) – 50% wskazań,
- uzależnienie od ograniczonego popytu na lokalnym rynku – 52% wskazań,
- konkurencja globalnych korporacji (głównie handel i usługi) – 53% wskazań
- niedostateczność transportowa i komunikacyjna – 35% wskazań

Firmy miały możliwość wielokrotnego wyboru, więc wskazania nie sumują się do 100%.

Oczekiwane wsparcie doradcze i szkoleniowe od LCK

(odpowiedzi „bardzo przydatne” i „przydatne”)

Firmy rodzinne działające na terenie Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki są wyraźnie zainteresowane doradztwem i szkoleniami organizowanymi przez Lokalne Centrum Kompetencji. Wśród interesujących je tematów wyróżniły:

- Identyfikacja i ocena ryzyka oraz przygotowywanie planów odpowiedzi na zagrożenia dla działalności firm rodzinnych – 64% wskazań,
- Wzmacnianie trwałości i konkurencyjności firmy rodzinnej – 60% wskazań,
- Sposoby pomiaru zysku ekonomicznego i budowa strategii inwestycyjnych – 63% wskazań,
- Przekazywanie umiejętności, wiedzy i ducha przedsiębiorczości z pokolenia na pokolenie (przygotowanie do sukcesji) – 37% wskazań.
- Wsparcie doradcze procesów sukcesyjnych – 39% wskazań.

Współpraca z lokalnymi instytucjami publicznymi

Współpraca z lokalnymi instytucjami publicznymi badana była w kilku aspektach: aktywnego udziału, doradztwa i dostępu do informacji. Główne obszary współpracy, którymi byłyby zainteresowane firmy rodzinne z Grodziska Mazowieckiego to:

- Pozyskanie wykwalifikowanych pracowników poprzez współdziałanie ze szkołami zawodowymi i instytucjami kształcenia ustawicznego (przygotowanie dedykowanych programów kształcenia zawodowego, praktyki zawodowe) – 22% chciałoby aktywnie uczestniczyć,
- Współdziałanie z instytucjami edukacyjnymi i uczelniami w zakresie podnoszenia kompetencji właścicieli i kadry zarządczej oraz badań – po 15 i 13% firm wskazało na potrzebę dostępu do informacji i doradztwa,

- Ułatwienie i poprawienie dostępu do usług wspierających rozwój lokalnych firm (np. Fundusz Pożyczkowy, doradztwo itp.) – 45% chciałoby mieć bieżący dostęp do informacji,
- Współdziałanie w sferze ochrony środowiska i gospodarki odpadami i wdrażanie rozwiązań energo-efektywnych – 24% chciałoby mieć dostęp do bieżących informacji a 17% chciałoby skorzystać z doradztwa,
- Wykorzystanie środków Funduszu Pracy (podnoszenie kwalifikacji pracowników, staże, tworzenie nowych miejsc pracy, doposażanie nowych stanowisk pracy) - 17% chciałoby mieć dostęp do bieżących informacji a po 20% chciałoby skorzystać z doradztwa i aktywnie w tym obszarze uczestniczyć.

Ocena miasta jako miejsca do prowadzenia biznesu

Ankietowane firmy rodzinne działające na terenie Gminy zdecydowanie poleciłyby swoje miasto jako dobre miejsce do prowadzenia działalności (81% wskazań).

Dostrzegają jednak bariery do prowadzenia działalności w mieście. Za najważniejsze uznały:

- Brak wykwalifikowanych pracowników – 35%,
- Problemy komunikacyjne i transportowe w mieście – 15% (brak obwodnicy),
- Niewystarczająca infrastruktura techniczna – 17%,
- Wysokie podatki lokalne – 13%,
- Brak działań promujących gospodarkę ze strony miasta – 15%.

Ankietowani oceniają dobrze lub dostatecznie (85%) efektywność działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości podejmowanych ze strony instytucji miejskich. W tym ponad 20% bardzo dobrze.

PODSUMOWANIE

Struktura przedsiębiorców z Grodziska Mazowieckiego jest typowa, taka jak w innych miastach Polski: przeważają mikroprzedsiębiorstwa, które działają głównie na rynku lokalnym i regionalnym, a dominujące branże to handel i usługi. Firmy rodzinne z Grodziska Mazowieckiego mają duże plany rozwojowe – ponad połowa zamierza bądź wejść na nowe rynki (53%) lub rozszerzyć ofertę rynkową (73%). Dostrzegają też wiele ryzyk i barier dla swojego rozwoju, w szczególności wzrost kosztów działalności i trudności w znalezieniu odpowiednich pracowników na lokalnym rynku pracy. Dobrze oceniają współpracę z lokalnymi instytucjami otoczenia biznesu i władzami samorządowymi Grodziska Mazowieckiego¹⁷ będąc jednocześnie zainteresowanymi wsparciem doradczym i informacyjnym z tej strony. Duże zapotrzebowanie informacyjne jest również na zagadnienia stricte dotyczące problemów firm rodzinnych (np. współpraca w rodzinie, sukcesja).

Firmy biorące udział w ankiecie dobrze oceniają Grodzisk Mazowiecki jako miejsce do prowadzenia biznesu, nie są jednak bezkrytyczni i w tej ocenie. Wśród dużych mankamentów wymieniają przede wszystkim niski potencjał rynku pracy.

2.2. Badanie uczniów

Celem badania było:

- poznanie planów edukacyjnych i zawodowych młodzieży szkół ponadgimnazjalnych,
- rozpoznanie w jakim stopniu młodzi ludzie identyfikują przedsiębiorczość, w tym przedsiębiorczość rodzinną oraz produkty i usługi lokalne w mieście,

¹⁷ Zebrane opinie podczas: spotkań w ramach projektu realizowanych przez animatorkę LCK z ramienia IFR; podczas realizowanych spotkań w ramach działań Przedsiębiorczego Grodziska.

- ocena miasta w opinii młodzieży jako miejsca do życia i planowania kariery zawodowej.

W badaniach wzięto udział 109 uczniów, ale nie wszyscy odpowiedzieli na każde pytanie. Do wyliczenia udziału procentowego wskazań wzięto liczbę udzielonych odpowiedzi indywidualnie z każdego pytania. Ankiety i wyniki badań zawiera załącznik nr. 2.

Profil ankietowanych uczniów

Ankieta przeprowadzona była wśród uczniów z ostatnich klas szkół średnich branżowych i licealnych zlokalizowanych w Grodzisku Mazowieckim z czego:

- 53% stanowiły dziewczęta, 47% chłopcy,
- 33% stanowili uczniowie mieszkający w Grodzisku Mazowieckim a 67% spoza obszaru miasta Grodzisk Mazowiecki.

Najwięcej rodziców ankietowanych uczniów (47%) jest pracownikiem zatrudnionym w innej firmie, 12% prowadzi własną firmę. Jako bezrobotnych wskazało swoich rodziców 2% uczniów. Wśród rodziców ankietowanych uczniów przeważają osoby z wykształceniem wyższym (25%) i średnim (24%). Wykształcenie zawodowe posiada 18% rodziców a edukację na poziomie podstawowym zakończyło 2% rodziców.

Edukacja zawodowa

Uczniowie objęci badaniem planują już swoją przyszłość zawodową - odpowiedzi „raczej tak” lub „zdecydowanie tak” udzieliło 73% badanych, ale już tylko 54% uczniów ma sprecyzowane plany dalszej edukacji.

Wśród uczniów liceów i techników połowa zamierza kontynuować naukę co najmniej na studiach licencjackich. Tylko jedna osoba nie zamierza kontynuować nauki i planuje pójść do pracy, co pokazuje duży potencjał do promocji przedsiębiorczości wśród młodych ludzi w wieku 15-24 lata. Po zakończeniu nauki w szkole branżowej i kontynuować naukę w szkole II stopnia, zdać maturę i rozpocząć studia (licencjackie/magisterskie) zamierza 40% uczniów a kontynuować naukę.

Opinia o tym czy szkoła przygotowuje dobrze do startu w życie zawodowe i pozwala nabyć praktyczne umiejętności przydatne w wymarzonej pracy zdania są równo podzielone – odpowiedzi: zdecydowanie tak, tak - wskazuje łącznie 48% uczniów a raczej nie i zdecydowanie nie - 49%. Jednak 56% wskazuje, że w obecnej szkole otrzymują praktyczne umiejętności przydatne w wymarzonej pracy.

Planując edukację i rozwój zawodowy uczniowie korzystają głównie z rady rodziny (37% wskazań) a w mniejszym stopniu sami planują swoją przyszłość (21% wskazań).

Oczekiwania uczniów związane z pracą

Wśród badanych uczniów duży odsetek ma już pewne doświadczenia związane z pracą - 68 % podjęło pracę, za którą otrzymało wynagrodzenie, ale praca ta najczęściej miała charakter dorywczy lub w niepełnym wymiarze godzin (68% wskazań).

Uczniowie uważają, że najlepsze warunki młodym ludziom zapewniają firmy prywatne (47% wskazań) przy czym własne już niekoniecznie (24% wskazań). Niższą ocenę wśród uczniów mają firmy państwowe (19% wskazań) a najniższą - instytucje publiczne (8% wskazań). Uczniowie nie chcieliby pracować w Grodzisku Mazowieckim – tylko 9% ma na to ochotę. Generalnie chcieliby pracować w Polsce, ale poza miastem (45%) i ponad ¼ za granicą (28%). Najwięcej badanych chciałoby założyć własną firmę (36%),

pozostali woleliby pracować w innej dużej lub małej firmie prywatnej (odpowiednio 16% i 21%). Dla 17% nie ma znaczenia, gdzie podjęliby pracę.

Planując swój rozwój zawodowy i edukację młodzież najczęściej korzysta ze wsparcia rodziny (37%) lub kolegów i przyjaciół (21%). Samodzielnie, czasami sięgając po informacje zaczerpnięte z mediów i Internetu, swój rozwój zawodowy planuje prawie połowa uczniów (48%). Z pomocy nauczycieli lub z pomocy doradców zawodowych korzysta mały odsetek – odpowiednio tylko 13% i 10% wskazań.

Przedsiębiorczość

Określając osobę charakteryzującą się postawą przedsiębiorczą 53% uczniów uważa, że taka osoba potrafi sobie poradzić w każdej sytuacji a 37% uważa, że taka osoba potrafi wykorzystać zdobywaną wiedzę i doświadczenie do zbudowania własnego potencjału. Tylko 6% uważa, że taka osoba to ktoś, kto dąży do uzyskania wielkiej fortuny.

Uczniowie uważają, że postawa przedsiębiorcza nie jest talentem wrodzonym (tylko 3% wskazań) i że można nauczyć się postawy przedsiębiorczej (79% pozytywnych wskazań) lub może ona być ukształtowana w środowisku, w którym się wychowuje, np. w rodzinie z tradycjami przedsiębiorczymi (19% wskazań).

Prawie 3/4 uczniów (73%) uważa, że postawa przedsiębiorcza jest istotna w całym życiu człowieka, nawet jeżeli nie planuje się prowadzić własnej firmy. Tylko 3% uważa, że cecha ta nie jest istotna.

Predyspozycje zawodowe

Badani uczniowie uczestniczą już w różnych inicjatywach lokalnych jako wolontariusze lub współorganizatorzy, lecz raczej sporadycznie niż regularnie (44% do 15% wskazań). Nabyte lub nabywane umiejętności umożliwiające start zawodowy wysoko lub bardzo wysoko ocenia 42% uczniów, a przeciętnie 53%.

Wśród ankietowanych uczniów jest widoczne stosunkowo duże zainteresowanie samodzielną działalnością gospodarczą. Możliwość założenia przez siebie własnej firmy widzi 59% uczniów i tylko 11% nie, przy czym 51% uważa, że ma predyspozycje do tego, aby pracować na własny rachunek a 32% stwierdza, że posiada już odpowiednią wiedzę.

Firmy rodzinne

Ogólna znajomość firm rodzinnych w Grodzisku Mazowieckim i przedmiotu ich działalności nie jest wysoka - tylko 36% uczniów z Grodziska Mazowieckiego zna firmy rodzinne w mieście. Wg. ankietowanych uczniów są to głównie firmy prowadzące działalność usługową i handlową.

40% uczniów wskazało, że ich najbliższa rodzina prowadzi własną firmę. Firmy rodzinne w mieście są postrzegane jako dość atrakcyjni pracodawcy (26% wskazań) a część uczniów (37%) pracowała już w takiej firmie i jednocześnie dobrze lub bardzo dobrze ocenia to doświadczenie (41%). Połowa z nich interesuje się sprawami firmy rodzinnej.

Myśląc o własnej działalności uczniowie raczej nie zamierzają prowadzić jej w już istniejącej firmie rodzinnej. Wśród uczniów, których rodziny prowadzą firmę rodzinną ponad połowa (60%) uważa, że rodzina nie oczekuje podjęcia przez nich pracy w firmie rodzinnej, a że tak – tylko 14%. Tylko 15% uczniów zamierza pracować w firmie rodzinnej (59% zdecydowanie nie) i tylko 16% przymierza się do przejęcia firmy rodzinny w przyszłości.

Ocena miasta jako miejsca życia i prowadzenia biznesu

Zdania uczniów na temat tego, czy Grodzisk Mazowiecki jest dobrym miastem do życia zdecydowanie wskazują, że TAK 79% i 21% na NIE. Wśród cech wyróżniających Grodzisk Mazowiecki jako przyszłe miejsce do życia przeważają cechy socjalna: oferta kulturalna i sportowa (36%), możliwość zdobycia odpowiedniego wykształcenia (35%), możliwość znalezienia atrakcyjnego miejsca do mieszkania (33%). Wśród czynników negatywnych przeważają czynniki związane z pracą i rozwojem zawodowym i osobistym, tj. trudności w znalezieniu dobrze płatnej pracy (31%), brak możliwości dalszego rozwoju zawodowego (28% wskazań) i trudności z uzyskaniem odpowiedniego wykształcenia (30%). Negatywnych wskazań czynników związanych z rozwojem zawodowym czy znalezieniem dobrej pracy było więcej niż wskazań pozytywnych.

PODSUMOWANIE

Młodzież z grodziskich szkół poważnie myśli o swojej przyszłości zawodowej i traktuje własny biznes jako atrakcyjny pomysł. Wg ankietowanych powinna to być raczej własna, nowa firma niż przejmowanie istniejącej firmy rodzinnej. Jeśli nie własna firma to zatrudnienie w sektorze prywatnym - firmy prywatne są zdecydowanie atrakcyjniejszym miejscem pracy niż sektor publiczny.

Optymistyczna samoocena własnych predyspozycji oraz potrzeba nabycia większej wiedzy dot. prowadzenia własnej firmy połączona jest z przekonaniem o możliwości nauczania się przedsiębiorczości, której przydatność jest wysoko oceniana.

Około 40% uczniów ma bezpośredni kontakt z firmą rodzinną i większość z nich interesuje się jej działalnością. Nie mniej generalnie u grodziskiej młodzieży jest bardzo mała znajomość lokalnych firm rodzinnych i zagadnień związanych z prowadzeniem rodzinnego biznesu. Nie przeszkadzało to jednak pozytywnej ocenie (przeświadczeniu), że firmy rodzinne są dobrym miejscem pracy.

Ponad połowa uczniów (60%) uważa, że Grodzisk Mazowiecki jest dobrym miastem do życia. O atrakcyjności Grodziska Mazowieckiego decydują przede wszystkim walory mieszkaniowe, kulturalne, sportowe, socjalne i edukacyjne, natomiast negatywne oceny wynikają głównie z przekonania o braku atrakcyjnych miejsc pracy czy braku możliwości rozwoju zawodowego.

3. Analiza SWOT

3.1. Cel i opis badania

W sondażu przedsiębiorców z firm rodzinnych w Grodzisku Mazowieckim, którego celem było opracowania analizy SWOT dla miasta z punktu widzenia funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorczości rodzinnej w mieście, udział wzięło 24 przedsiębiorców. Ankieta polegała na udzieleniu odpowiedzi na 9 pytań z 4 grup czynników wewnętrznych (potencjały i problemy, czyli mocne i słabe strony miasta) i czynników zewnętrznych (szanse i zagrożenia dla miasta) oceniając je w skali od 1 (najmniej ważny) do 5 (najważniejszy).

3.2. Macierz SWOT dla Gminy miejsko-wiejskiej Grodzisk Mazowiecki

Zebrane odpowiedzi pozwoliły na wyselekcjonowanie po 6 czynników z każdej grupy, najczęściej wskazywanych i o największym znaczeniu wg respondentów ankiety SWOT – sile oddziaływania rozumianej jako iloczyn średniej wartości danego wskazania i ilości wskazań. Zestaw tych czynników jest podobny do czynników wskazywanych w innych badaniach, np. przeprowadzonych na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta Grodzisk Mazowiecki na lata 2014-2024.

Mocne i Słabe Strony oraz Szanse i Zagrożenia ustalone na podstawie ankiety przeprowadzanej w 2019 r pod kątem funkcjonowania i rozwoju firm rodzinnych prezentuje tabela 10 (Ocena w skali: 1- najmniej ważny, 2 - mało ważny, 3 - ważny 4- bardzo ważny, 5 - najważniejszy).

Tab. 10. Tabela SWOT dla miasta Grodzisk Mazowiecki w aspekcie rozwoju przedsiębiorczości FR

Mocne strony		Ilość wskazań	Wart. śr.
S1	infrastruktura techniczna (drogi, infrastr. kolejowa, sieć el-en, sieć wod-kan, sieć gazowa, dostęp do sieci informatycznej ...)	13	3,77
S2	zasoby osobowe (dostępność pracowników, ich kwalifikacje, etos pracy, poziom przedsiębiorczości...)	13	3,23
S3	dostęp do pomocy finansowej (instytucje ofer. śr. pomocowe krajowe/UE, oddziały banków oferuj. kredyty dla przedsiębior ...)	13	3,08
S4	polityka gospodarcza samorządu lokalnego (ulątwienia podatkowe, udostępnianie terenów, wsparcie szkoleniowe i doradcze, opracowane plany rozwojowe ...)	13	3,46
S5	wsparcie instytucji otoczenia biznesu (oddziały izb gosp., cech rzemiosł, klub biznesu ...)	13	3,08
S6	specyfika gminy (walory turystyczne, walory historyczno-kulturowe wspier. rzemiosło, tradycje zwiąż. z przedsiębiorcz...)	13	2,62
Summaryczna siła mocnych stron			

Słabe strony		Ilość wskazań	Wart. śr.
W1	szkolnictwo przygotowujące kwalifikowane kadry/pracowników (niewystarczająca ilość szk. średnich i zawod., brak szkoły/oddziałów szkół wyższych, brak ośr. kształcenia ustaw. ...)	13	3,85
W2	zasoby osobowe (mała dostępność pracowników, niskie kwalifikacje, brak etosu pracy, niski poziom przedsiębiorczości ...)	13	3,85
W3	małe wsparcie instytucji otoczenia biznesu (brak takich instytucji, ich mała aktywność, niedostosowanie do potrzeb przedsiębiorców, brak informacji o wsparciu ...)	13	3,62
W4	polityka gospodarcza samorządu lokalnego (brak ułatwień podatkowych, brak terenów, słabe wsparcie szkoleniowe i doradcze, brak planów rozwojowych ...)	13	2,77
W5	specyfika gminy (słabe walory turystyczne, małe walory historyczno-kulturowe wspier. rzemiosło, brak tradycji związanych z przedsiębiorczością ...)	13	3,0
W6	słaba infrastruktura techniczna (drogi, infrastr. kolejowa, sieć el-en, sieć wod-kan, sieć gazowa, sieć informatyczna ...)	13	2,85
Sumaryczna siła słabych stron			

Szanse		Ilość wskazań	Wart. śr.
O1	położenie geograficzne (względem szlaków komunik., walory środowiska naturalnego, lokaliz. w rejonie rozwiniętym gosp. ...)	12	3,17
O3	rozwój infrastruktury technicznej (budowa dróg, rozwój infrastr. kolejowej, sieci el-en, sieci wod-kan, sieci gazowej, sieci informatycznej ...)	12	3,75
O4	rozwiązania legislacyjne sprzyjające rozw. przedsiębior. (w zakresie ZUS, w zakresie podatk., branżowe, w zakresie sukcesji, w zakresie koncesji/licencji ...)	12	4,08
O2	wzrost poziomu i stylu życia społeczności lokalnej (wzrost zasobności, nastawienie proekologiczne, wzrost popytu na dobra/usł. poza konsumpcyjne ...)	16	3,42
O5	rozwój szkolnictwa i poziomu edukacji (wzrost liczby szkół, dopasowanie oferty eduk. do potrzeb lokalnych ...)	13	3,75
O6	wsparcie dla MŚP (większa oferta programów pomocowych, większa oferta doradczo-szkoleniowa, inkubacja-akceleracja nowych przedsiębiorstw ...)	13	3,58
Sumaryczna siła szans			

Zagrożenia		Ilość wskazań	Wart. śr.
T1	wzrost kosztów funkcjonowania (energia/gaz, koszty pracy, czynsze ...)	12	4,08

T2	odpływ pracowników (ucieczka młodych do dużych miast, odejścia na emerytury, emigracja ...)	12	4,17
T3	niestabilne/niedostosowane/niekorzystne rozwiązania legislacyjne (w zakresie ZUS, w zkar. podatków, branżowe ...)	12	4,0
T4	osłabienie gospodarcze w najbl. przyszłości (kurczenie się rynków zbytu, zatory płatnicze, wysokie stopy procentowe ...)	12	3,4
T5	niekorzystne zmiany demograficzne (zmniejszenie liczby urodzeń, starzenie się społeczeństwa ...)	15	2,92
T6	wzrost konkurencji (wejście firm globalnych lub sieciowych, napływ tanich towarów z Azji itp. ...)	10	3,58
Sumaryczna siła zagrożeń			

3.3. Wnioski z analizy SWOT

1. Wg ankietowanych miasto Grodzisk Mazowiecki ma potencjał w zakresie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej bowiem **mocne strony miasta przeważają nad jego stronami słabymi**.
2. Najczęściej wskazywaną **mocną stroną** miasta i jednocześnie stroną o największej sile oddziaływania (suma poszczególnych wskazań w skali od 1 do 5) jest istniejąca już **infrastruktura techniczna** (drogi, infrastruktura kolejowa, sieć el-en, sieć wod-kan, sieć gazowa, dostęp do sieci informatycznej itp.) oraz dostęp do technologii cyfrowych/IT. Wśród wskazanych mocnych stron wysoką pozycję zajmuje też **dostęp do pomocy finansowej** dla przedsiębiorców oraz rozwiązań legislacyjnych.
3. Wśród **słabych stron** miasta, na którą należy pilnie zwrócić uwagę, dominuje **słabe szkolnictwo przygotowujące kadry i pracowników** (niewystarczająca ilość szkół średnich i zawodowych, brak szkoły/oddziałów szkół wyższych, brak ośrodków kształcenia ustawicznego itp.). Na wysokim miejscu jest też **małe wsparcie przedsiębiorców przez instytucje otoczenia biznesu** działające w mieście – jest tu wyraźne pole do poprawy sytuacji
4. Podwójnie, jako mocna i słaba strona zostały wskazane **zasoby osobowe**, co oznacza, że mimo uznania tego czynnika za silną stronę, przedsiębiorcy w perspektywie dalszego rozwoju oczekivaliby jednak jeszcze większej dostępności kwalifikowanej kadry i pracowników. Podobnie została wskazana **polityka gospodarcza samorządu lokalnego** – z jednej strony przedsiębiorcy doceniają rolę samorządu lokalnego w rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, ale jednocześnie mają wobec niego większe oczekiwania.
5. Wypowiadając się na temat perspektyw rozwoju przedsiębiorczości w aspekcie wpływu otoczenia zewnętrznego na swoje firmy ankietowani wskazali na zdecydowaną **przewagę zagrożeń nad szansami rozwojowymi**.
6. Jako najważniejsze czynniki z otoczenia oceniane **jako szanse** dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości wskazano **położenie geograficzne miasta** (położenie względem szlaków komunikacyjnych, walory środowiska naturalnego, lokalizacja w rejonie rozwiniętym gospodarczo itp.) a także dalszy **rozwój infrastruktury technicznej** (budowa dróg, rozwój infrastruktury kolejowej, sieci el-en, sieci wod-kan, sieci gazowej, sieci informatycznej itp.)
7. Za największe **zagrożenie** dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej ankietowani uznali **wzrost kosztów funkcjonowania** takich jak energia, gaz, koszty pracy, czynsze itp. a także **odpływ pracowników z lokalnego rynku** (ucieczka młodych do dużych miast, odejścia na emerytury, emigracja).

8. Zarówno wśród szans jak i zagrożeń dla rozwoju przedsiębiorczości w Grodzisku Mazowieckim. pojawia się czynnik w postaci **rozwiązań legislacyjnych związanych z przedsiębiorczością** (przepisy w zakresie ZUS, podatkowe, branżowe, w zakresie sukcesji, w zakresie koncesji/licencji itp.). Z jednej strony przedsiębiorcy doceniają pozytywne zmiany przepisów stymulujące wzrost przedsiębiorczości, z drugiej zaś widzą nadal niedostatek lub niedostosowanie tych przepisów w stosunku do ich oczekiwań czy deklaracji politycznych.
9. Ciekawym spostrzeżeniem z ankiety jest to, że **lokalni przedsiębiorcy nie czują się bardzo zagrożeni przez konkurencję zewnętrzną** (wejścia firm globalnych lub sieciowych, napływ tanich towarów z Azji itp.). Świadczy to o poczuciu własnej wartości przedsiębiorców jak i może świadczyć o lokalnym patriotyzmie klientów/konsumentów.

IV. Program rozwoju przedsiębiorczości firm rodzinnych miasta na lata 2020-2025

1. Cele główne Lokalnego Programu Operacyjnego Rozwoju Przedsiębiorczości Firm Rodzinnych

Diagnoza sytuacji społeczno-ekonomicznej Grodziska Mazowieckiego przeprowadzona na wstępie opracowania, w tym diagnoza przeprowadzona na bazie narzędzia MRL Związku Miast Polskich, została uzupełniona o wyniki badań sondażowych przedsiębiorców, wyniki badań uczniów w Gminie Miejskiej Grodzisk Mazowiecki oraz o analizę SWOT z punktu widzenia przedsiębiorców z firm rodzinnych. Badania te były realizowane wg metodologii opracowanej przez zespół ekspertów Związku Miast Polskich dla potrzeb projektu "Tworzenie systemu sieciowego wsparcia przedsiębiorczości rodzinnej - Lokalne Centra Kompetencji Rozwoju Firm Rodzinnych", którego koordynatorem jest IFR a jednym z partnerów Związek Miast Polskich (ZMP). Ankietowanie było realizowane za pomocą narzędzi opracowanych przez pracowników ZMP. Wykorzystano następujące narzędzia w zakresie oceny kierunków wsparcia firm rodzinnych w szczególności:

- „Badanie roli przedsiębiorczości (w tym rodzinnej) w planach zawodowych młodzieży w szkołach średnich w Grodzisku Mazowieckim”,
- „Badanie stanu i pozycji firm rodzinnych w mieście”,
- „Analiza SWOT dla przedsiębiorców działających na terenie miasta w kontekście działalności firm rodzinnych”.

Jako uzupełnienie diagnozy wykorzystano również badania „Firmy rodzinne”, realizowanego wspólnie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) i stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych (IFR).

Wyniki przeprowadzonej diagnozy pozwoliły na zdefiniowanie trzech priorytetów Lokalnego Programu Operacyjnego Rozwoju Firm Rodzinnych w Grodzisku Mazowieckim:

- Cel główny I. **Miasto przyjazne przedsiębiorcom prowadzącym firmy rodzinne.**
- Cel główny II. **Lokalne i regionalne instytucje okołobiznesowe zaangażowane w rozwój przedsiębiorczości rodzinnej.**
- Cel główny III. **Rozwój edukacji na rzecz przedsiębiorczości rodzinnej.**

2. Struktura programu.

Do każdego z trzech celów głównych przewidzianych do osiągnięcia w trakcie realizacji LPORFR w Grodzisku Mazowieckim przyporządkowano po trzy cele szczegółowe, które złożą się na realizację celów głównych. Do każdego celu szczegółowego przyporządkowano odpowiednie działania, których wykonanie przez władze samorządowe i interesariuszy Programu będzie warunkiem ich realizacji i w konsekwencji osiągnięcia zamierzonych celów głównych.

Strukturę LPORFR dla Grodziska Mazowieckiego prezentuje tabela 12.

Tabela 12. Struktura Lokalnego Programu Operacyjnego Rozwoju Firm Rodzinnych dla m. Grodzisk Mazowiecki.

Cele główne	1. Miasto przyjazne przedsiębiorcom prowadzącym firmy rodzinne	2. Lokalne instytucje okołobiznesowe (IOB) zaangażowane w rozwój przedsiębiorczości rodzinnej	3. Rozwój edukacji na rzecz przedsiębiorczości rodzinnej
Cele szczegółowe	<p>1.1. Powołanie Rady Przedsiębiorców Firm Rodzinnych (RPR).</p> <p>1.2. Powołanie i organizacja Lokalnego Centrum Kompetencji (LCK).</p> <p>1.3. Analiza stanu lokalnej gospodarki i środowiska firm rodzinnych.</p> <p>1.4. Powołanie funduszu zaangażowania społecznego opartego o aktywność osób posiadających lokale w obrębie rynku miejskiego</p>	<p>2.1. Ukształtowanie roli IOB jako podstawowych organizacji wspierających funkcjonowanie i rozwój firm rodzinnych (FR) w mieście.</p> <p>2.2. Utworzenie stałej więzi współpracy pomiędzy firmami rodzinnymi i IOB.</p> <p>2.3. Poprawa konkurencyjności i zdolności przetrwania i rozwoju firm rodzinnych.</p> <p>2.4. Opracowanie koncepcji PWP platformy współpracy przedsiębiorczości z lokalnymi instytucjami wspierającymi przedsiębiorców w tym z Radą Firm Rodzinnych</p>	<p>3.1. Utworzenie stałych form współpracy firm rodzinnych z organizacjami rządowymi i pozarządowymi, stowarzyszeniami branżowymi i innymi podmiotami w zakresie programowym edukacji zawodowej młodzieży.</p> <p>3.2. Rozwijanie programów szkół powszechnych i zawodowych w zakresie przedsiębiorczości w tym w przedsiębiorczości firm rodzinnych.</p> <p>3.3. Rozwijanie edukacji w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych oraz edukacji ustawicznej realizowanej na potrzeby przedsiębiorczości i firm rodzinnych.</p>
Działania	<p>1.1.1. Identyfikowanie barier prawnych, które ograniczają przedsiębiorstwom rodzinnym możliwość rozwoju, w tym barier prawnych pojawiających się w procesie sukcesji.</p> <p>1.1.2. Opiniowanie oraz opracowywanie projektów prawa lokalnego, które bezpośrednio wpływa na funkcjonowanie i rozwój firm rodzinnych w mieście.</p> <p>1.1.3. Wspieranie samorządu lokalnego w lobbowaniu na rzecz usuwania barier prawnych</p>	<p>2.1.1. Upowszechnianie informacji o formach pomocy dla firm rodzinnych w szczególności z sektora MŚP</p> <p>2.1.2. Upowszechnianie wyników prowadzonych badań i analiz we współpracy z LCK.</p> <p>2.2.1. Inicjowanie i organizowanie cyklicznych wydarzeń wzmacniających współpracę pomiędzy lokalnymi firmami rodzinnymi i IOB we współpracy z LCK.</p> <p>2.2.2. Wspieranie RPR w działaniach lobbujących na rzecz usuwania barier prawnych</p>	<p>3.1.1. Organizacja seminariów i debat publicznych z udziałem przedsiębiorców z firm rodzinnych nt. kluczowych potrzeb edukacyjnych FR.</p> <p>3.1.2. Organizowanie wydarzeń i wspieranie inicjatyw promujących tradycję, kulturę i znaczenie przedsiębiorstw rodzinnych.</p> <p>3.2.1. Organizowanie spotkań i seminariów (regularnych) z przedstawicielami lokalnych władz edukacyjnych na temat dostosowania</p>

	<p>ograniczających rozwój firm rodzinnych</p> <p>1.2.1 Decyzje powołujące i normujące funkcjonowanie Lokalnego Centrum Kompetencji.</p> <p>1.2.2 Inicjowanie wspólnych, w tym z IOB, przedsięwzięć gospodarczych, infrastrukturalnych i społecznych.</p> <p>1.2.3 Inicjowanie i wspieranie tworzenia stałych sieci współpracy pomiędzy lokalnymi firmami rodzinnymi (więzi kooperacyjne, grupy wymiany doświadczeń).</p> <p>1.2.4 Inicjowanie przedsięwzięć w ramach PPP, tj. we współpracy samorządu z lokalnymi firmami rodzinnymi</p> <p>1.3.1 Prowadzenie stałych badań i cykliczne sporządzanie analiz stanu lokalnej gospodarki i środowiska firm rodzinnych. wg. metodologii Związku Miast Polskich.</p> <p>1.3.2 Wypracowanie celów i zadań dla samorządu lokalnego dla dalszego rozwoju firm rodzinnych w przyszłości.</p> <p>1.3.3 Monitorowanie realizacji LPORFR.</p> <p>1.3.4 Wypracowanie założeń do podjęcia inicjatywy utworzenia funduszu społecznego, aktywizującego właścicieli lokali wokół rynku miejskiego.</p>	<p>ograniczających rozwój firm rodzinnych.</p> <p>2.3.1. Szkolenia i doradztwo dla FR dot. Wzmocnienia ich konkurencyjności i rozwoju we współpracy z LCK.</p> <p>2.3.2. Wsparcie w uzyskaniu pomocy finansowej/udzielanie pomocy finansowej dla FR dążących do innowacyjnego rozwoju.</p> <p>2.4.1. Utworzenie PWP zawierającego w strukturze LCK, Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości, Ośrodek Szkoleniowy, Fundusz Pożyczkowy.</p>	<p>programów szkolnych do potrzeb edukacji ekonomicznej w tym w zakresie potrzeb przedsiębiorczości rodzinnej.</p> <p>3.2.2. Ustalanie wspólnie z przedstawicielami lokalnych władz edukacyjnych lokalnego wykazu zawodów deficytowych z punktu widzenia FR i opracowanie programów edukacji w tych zawodach – rozpoczynającego się w szkołach podstawowych i kontynuowanego w szkołach ponadpodstawowych (spójność programu).</p> <p>3.3.1. Współpraca przedstawicieli FR z nauczycielami i doradcami zawodowymi w zakresie podniesie poziomu edukacji i informacji zawodowej, opierającego się na lokalnym potencjale przedsiębiorców oraz FR.</p> <p>3.3.2. Modernizacja i tworzenie nowych klas/obiektów/placówek edukacji zawodowej zgodnie z potrzebami w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności przedsiębiorczości rodzinnej.</p>
--	---	---	--

3. LPORFR – opis celów i działań.

Cel główny I- **Miasto przyjazne przedsiębiorcom prowadzącym firmy rodzinne**

Wyniki przeprowadzonych analiz wyraźnie wskazują na istnienie w Grodzisku Mazowieckim potrzeby przyjaznego podejścia samorządu oraz instytucji i organizacji do funkcjonujących w tym mieście firm rodzinnych. Istnieją wyraźne bariery w dostępie firm do wiedzy i informacji nt. polityki gospodarczej miasta i jego działaniach sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości, w tym rozwojowi firm rodzinnych. Przedsiębiorcy nie mają prostego i przyjaznego dostępu do informacji o organizowanych spotkaniach, seminariach, nowych technologiach, trendach rozwojowych, zachodzących zmianach w poszczególnych branżach, optymalnych źródłach wsparcia finansowego, przepisach prawa, dobrych praktykach, stosowanych w innowacyjnych firmach czy instytucjach świadczących usługi doradcze, szkoleniowe i konsultingowe oraz o współpracy sieciowej między firmami. Podobne bariery informacyjne i komunikacyjne istnieją również między pozostałymi interesariuszami zaangażowanymi w działania na lokalnym rynku (instytucje wspierające, instytucje finansowe, urzędy, samorządy).

Dla przedsiębiorcy prowadzącego firmę rodzinną te ww. podstawowe informacje są niezbędne do osiągnięcia sukcesu na zmieniającym się rynku. Kluczem do funkcjonowania przedsiębiorstw, w szczególności firm rodzinnych jest zdolność do szybkiej identyfikacji szans i ryzyk na rynku i tym samym szybkiej adaptacji do zmieniających się warunków na rynku. Systematycznie gromadzony zbiór informacji o zachodzących zmianach dla każdego przedsiębiorcy stanowi podstawę merytoryczną w budowaniu firmy rodzinnej. Należy więc opracować i uruchomić w mieście system eliminujący ww. bariery informacyjne i komunikacyjne i pozwalający na przekazywanie informacji i rad przedsiębiorcom rodzinnym o dostępnych dla nich dobrych praktykach, zasobach i możliwościach rozwojowych. Jest to pierwszy priorytet programu, czyli „Miasto przyjazne przedsiębiorcom prowadzącym firmy rodzinne”.

Cel ten zostanie osiągnięty przez zadania opisane poniżej.

1.1. Powołanie Rady Przedsiębiorców Firm Rodzinnych (RPR).

Pierwszym kluczowym zadaniem w realizacji Programu jest powołanie Grodzkiej Rady Przedsiębiorców Firm Rodzinnych (RPFR). Będzie to wyrazem docenienia firm rodzinnych przez władze samorządowe i zrozumienie ich znaczenia dla rozwoju szeroko rozumianego lokalnego rynku.

Rada powinna składać się z przedstawicieli, osób, które zostaną włączone do istniejących już struktur doradczych funkcjonujących jako Rada Przedsiębiorców Firm Rodzinnych przy Burmistrzu Miasta Grodzisk Mazowiecki lub może stanowić wyodrębnioną strukturę, w której przewagę powinni mieć przedstawiciele przedsiębiorczości rodzinnej. Pozostali członkowie Rady powinni reprezentować władze samorządowe (Burmistrza Miasta) i lokalne instytucje otoczenia biznesu, w szczególności grodzkie IOB.

RPFR będzie przede wszystkim prowadzić następujące działania:

- identyfikowanie barier prawnych, które ograniczają przedsiębiorstwom rodzinnym możliwość rozwoju, w tym barier prawnych pojawiających się w procesie sukcesji,
- opiniowanie oraz opracowywanie projektów prawa lokalnego, które bezpośrednio wpływa na funkcjonowanie i rozwój firm rodzinnych w mieście
- wspieranie samorządu lokalnego w lobbowaniu na rzecz usuwania barier prawnych ograniczających rozwój firm rodzinnych

1.2. Powołanie i organizacja Lokalnego Centrum Kompetencji (LCK).

Powołanie Lokalnego Centrum Kompetencji stworzy możliwość ilościowego i jakościowego rozszerzenia zakresu usług szkoleniowo-doradczych, zwiększenia możliwości udziału FR w spotkaniach i seminariach o tematyce gospodarczej, zdobycia wiedzy o technologiach, trendach

rynkowych a także o tym jak rozwiązać typowe dla firm rodzinnych problemy rozwojowe. LCK osadzone lokalnie i środowiskowo pozwoli na dopasowanie zakresu usług do zróżnicowanych potrzeb przedsiębiorstw rodzinnych.

LCK będzie przede wszystkim prowadzić następujące działania:

- wypracowywanie rekomendacji do przedsięwzięć Lokalnego Programu Operacyjnego Rozwoju Firm Rodzinnych Organizowanie Forum Gospodarczego Firm Rodzinnych,
- inicjowanie wspólnych, w tym z IOB, przedsięwzięć gospodarczych, infrastrukturalnych i społecznych,
- inicjowanie i wspieranie tworzenia stałych sieci współpracy pomiędzy lokalnymi firmami rodzinnymi (więzi kooperacyjne, grupy wymiany doświadczeń),
- inicjowanie przedsięwzięć w ramach PPP, tj. we współpracy samorządu z lokalnymi firmami rodzinnymi.

1.3. Analiza stanu lokalnej gospodarki i środowiska firm rodzinnych.

Prawidłowe funkcjonowanie i rozwój firm rodzinnych w mieście wymaga stałego analizowania warunków w jakich funkcjonują te firmy niezależnie od kreowania i realizowania lokalnej polityki gospodarczej. Wymaga też stałego monitorowania barier rozwojowych wynikających z zagrożeń płynących z otoczenia zewnętrznego i wskazywania możliwości przełamywania tych barier przez lokalne FR. Niezbędne są w tym celu cykliczne badania oparte o sprawdzone metody.

Analiza stanu lokalnej gospodarki i środowiska firm rodzinnych realizowana będzie przez następujące działania:

- prowadzenie stałych badań i cykliczne sporządzanie analiz stanu lokalnej gospodarki i środowiska firm rodzinnych. wg. metodologii Związku Miast Polskich.
- wypracowanie celów i zadań dla samorządu lokalnego dla dalszego rozwoju firm rodzinnych w przyszłości.

Miasto Grodzisk Mazowiecki otrzyma wypracowane przez specjalistów zatrudnionych w Związku Miast Polskich materiały niezbędne do badania przedsiębiorców, a także uczniów – przyszłych właścicieli/współwłaścicieli FR lub przyszłych pracowników tych firm. Pierwsze badanie dotyczy „Stanu i pozycji firm rodzinnych w mieście”. Kolejne dotyczy „Roli przedsiębiorczości (w tym rodzinnej) w planach zawodowych młodzieży w szkołach średnich w Grodzisku Mazowieckim.

Metodologia zakłada powtarzalną, coroczną realizację badań na poziomie lokalnym. LCK będą zobowiązane do ich przeprowadzenia i udostępniania wyników środowiskom lokalnym.

1.4. Powołanie funduszu zaangażowania społecznego opartego o aktywność osób posiadających lokale na terenie i w obrębie rynku miejskiego.

Pomimo dużych środków zainwestowanych w remont grodziskiego rynku, w odczuciu większości mieszkańców rewitalizacja nie przyniosła zadowalających efektów. Właściciele podnoszą takie kwestie jak zabetonowanie placu, brak zieleni, brak dostępności oraz zbyt duża liczba miejsc parkingowych. We wcześniejszych ankietach wśród mieszkańców wyływała konieczność ograniczenia lub usunięcia ruchu samochodowego i miejsc parkingowych z rynku. Przedsiębiorcy, właściciele lokali na rynku, którzy od kilkunastu lat kontestowali jakiegokolwiek zmiany funkcjonalne w odróżnieniu od opinii mieszkańców podnosili konieczność utrzymania lub nawet zwiększenia miejsc parkingowych zaczynają rozumieć nieuchronność koniecznych zmian.

Należy podjąć próbę wskazania przedsiębiorcom kierunku zmian funkcjonalności rynku i okolic, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości zrobienia przez nich rentownych przedsięwzięć, które przyczynią się do budowania marki miasta. Ma temu służyć utworzenie funduszu zaangażowania społecznego opartego o aktywność osób posiadających lokale na terenie i w obrębie rynku miejskiego. Gmina powinna zainicjować utworzenie takiego funduszu w oparciu o interesariuszy ze wskazanego

obszaru. W strukturze organizacyjnej funduszu miasto powinno odgrywać rolę inicjatora w celu nawiązania współpracy pomiędzy zainteresowanymi podmiotami. W zaangażowaniu finansowym powinna przyjąć postawę ograniczonej partycypacji.

Cel główny II - Lokalne instytucje okołobiznesowe (IOB) zaangażowane w rozwój przedsiębiorczości rodzinnej

Dotychczasowa działalność lokalnych instytucji okołobiznesowych była ukierunkowana na działania związane z szerokim zakresem wsparcia MŚP, bez uwzględniania specyfiki i barier występujących w firmach rodzinnych. Odmienność działania FR na rynkach, wymaga pozyskania wiedzy związanej ze specyfiką tych podmiotów, rozpoznania specjalistów funkcjonujących na rynku, oraz zdobycia wiedzy uzupełniającej niezbędną i dostosowaną do wymagań właścicieli.

W szczególności należy położyć nacisk na problemy wskazywane przez przedsiębiorców z firm rodzinnych w badaniach ankietowych Związku Miast Polskich, takich jak problemy z sukcesją zarówno w aspekcie rozwiązań prawnych jak i w aspekcie relacji rodzinnych, tj. sposobów i metod przekonywania potencjalnych sukcesariuszy do przejmowania firm.

Cel ten zostanie osiągnięty przez zadania opisane poniżej.

2.1. Ukształtowanie roli IOB jako podstawowych organizacji wspierających funkcjonowanie i rozwój firm rodzinnych (FR) w mieście.

Przedsiębiorcy prowadzący firmy rodzinne potrzebują specjalistycznej wiedzy i dobrego dostępu do zasobów informacyjnych i szkoleniowych. IOB jako podstawowe organizacje wsparcia MŚP powinny zintensyfikować i rozszerzyć swoją działalność w tym zakresie. Powinny być stymulowane przez lokalne władze samorządowe, które same posiadając ograniczone środki i możliwości, powinny zabiegać o większe zaangażowanie się IOB we wspieranie lokalnych przedsiębiorców i przejścia roli kluczowych „driverów” lokalnego rozwoju gospodarczego, w tym przetrwania i rozwoju firm rodzinnych, reagując adekwatnie do zmieniających się potrzeb FR w na zmieniającym się rynku.

Zadanie to będzie zrealizowane przez następujące działania:

- upowszechnianie informacji o formach pomocy dla firm rodzinnych w szczególności z sektora MŚP,
- upowszechnianie wyników prowadzonych badań i analiz we współpracy z LCK.

2.2. Poprawa konkurencyjności i zdolności przetrwania oraz rozwoju firm rodzinnych.

Przewaga konkurencyjna jest warunkiem przetrwania i dalszego rozwoju firmy na rynku, to zdolność danego przedsiębiorstwa do dostarczania odbiorcom właściwych dóbr, usług o odpowiedniej jakości, we właściwym czasie i miejscu lepiej niż podobne firmy na rynku. Lokalne firmy rodzinne, w szczególności z sektora MŚP, mają ograniczone kompetencje i zasoby by taką przewagę osiągnąć. Szczególnie ważne jest w takim przypadku wsparcie instytucji otoczenia biznesu zasilanych ze środków unijnych lub krajowych. Kluczową rolę mogą odegrać Agencja Rozwoju Mazowska S.A. oraz współpracować z partnerami wspierającymi działania w przede wszystkim ośrodek Enterprise Europe Network przy PARP S.A. oraz DELAB Uniwersytetu Warszawskiego. Sieć ośrodków EEN świadczy kompleksowe i bezpłatne usługi wspierające rozwój MŚP mających ambicje oderwania się od rynku lokalnego i poszukania swej szansy na rynkach międzynarodowych.

Zadanie to będzie zrealizowane przez następujące działania:

- szkolenia i doradztwo dla FR dot. wzmocnienia ich konkurencyjności i rozwoju we współpracy z LCK.

- wsparcie w uzyskaniu pomocy finansowej/udzielanie pomocy finansowej dla FR dążących do innowacyjnego rozwoju.

2.3. Utworzenie stałej więzi współpracy pomiędzy firmami rodzinnymi i IOB.

Współdziałanie przedsiębiorstw z IOB może wynikać z przesłanek płynących od instytucji (zadania do zrealizowania) ale powinno też wynikać z przekonania samych przedsiębiorców o wartości wsparcia, jakie te instytucje niosą. Angażowanie się we współpracę zależy od przyjętej przez przedsiębiorstwo strategii funkcjonowania i rozwoju oraz od umiejętności zarządzania współpracą i wykorzystywania dostępnych prawno-organizacyjnych form współdziałania. Z pewnością umiejętna współpraca z podmiotami zewnętrznymi, w tym IOB, jest coraz częściej źródłem przewagi konkurencyjnej jednych organizacji nad innymi.

Zadanie to będzie zrealizowane przez następujące działania:

- inicjowanie i organizowanie cyklicznych wydarzeń wzmacniających współpracę pomiędzy lokalnymi firmami rodzinnymi i IOB we współpracy z LCK.
- wspieranie RPR w działaniach lobbujących na rzecz usuwania barier prawnych ograniczających rozwój firm rodzinnych.

2.4. Rozwój koncepcji platformy współpracy przedsiębiorczości z lokalnymi instytucjami wspierającymi przedsiębiorców w tym Radę Firm Rodzinnych.

W trakcie rozmów z lokalnymi przedsiębiorcami animatorka oraz eksperci Związku Miast Polskich uzyskali informację, że działania UM realizowane w ramach aktywności referatu Promocji Gospodarczej (w tym m.in. Cowork Grodzisk Mazowiecki, spotkań Przedsiębiorczy Grodzisk) są pozytywnie oceniane przez firmy prowadzące działalność na terenie miasta i powiatu Grodzisk Mazowiecki. Stanowią one stałe miejsce, gdzie jako potencjalni i działający przedsiębiorcy uzyskują na bieżąco informacje niezbędne do prawidłowych działań. Na terenie miasta MŚP stanowią 97% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. Występująca w Polsce wysoka zmienność prawa powoduje, że przedsiębiorcy są zasypywane nowymi zmieniającymi się przepisami, zmianami dotyczącymi terminów rozliczania deklaracji w różnych dziedzinach. Zwiększanie obciążeń finansowych, które przerzucane są na przedsiębiorców, powoduje to, że osoby prowadzące działalność coraz śmielej deklarują niechęć do prowadzenia legalnie firm. Niektóre z nich deklarują, że około 40% do 50 % swojego czasu muszą poświęcić na sprawozdawczość i zapoznawanie się z nowymi przepisami. Działania realizowane przez referat Promocji Gospodarczej oraz Burmistrza Miasta wychodzą naprzeciw tym potrzebom i są pozytywnie oceniane w badaniach oraz bezpośrednich dyskusjach. Jednocześnie warto cały czas podejmować działania, które będą ułatwiać przedsiębiorcom dostęp do wiedzy i informacji – szczególnie tym, którzy bez względu na to z której grupy wiekowej są rozpoczynają aktywność w roli przedsiębiorcy. Systematycznie gromadzony zbiór informacji o zachodzących zmianach dla każdego przedsiębiorcy stanowi podstawę merytoryczną w budowaniu firm. W związku z sytuacją pandemii oraz jej wpływem na sposób działania w wymiarze społecznym i ekonomicznym obejmującym zmianę formuły współpracy wykorzystującą narzędzia współpracy online. Ograniczenia spotkań realnych spowodowały ograniczenie cieszących się powodzeniem działań realizowanych przez UM. Najważniejszym wyzwaniem jest wypracowanie nowej platformy współpracy wykorzystującej formułę spotkań hybrydowych (zarówno online, jak jeśli to jest możliwe realnie). Jednocześnie platforma współpracy przedsiębiorców, IOB oraz gminy powinna umiejscowić możliwe formy i aktywności m.in.: Co-work, Lokalne Centrum Kompetencji (obserwatorium miejskie), Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości, Ośrodek Szkoleniowy, Fundusz Pożyczkowy oraz Radę Przedsiębiorców oraz Firm Rodzinnych. Taka organizacja w znaczącym zakresie uzupełni występujące deficyty na terenie oddziaływania miasta Grodzisk Mazowiecki.

Zadanie to będzie zrealizowane przez następujące działania:

- Opracowanie i uzgodnienie koncepcji rozwoju platformy współpracy przedsiębiorczości PWP (realnie i online),
- Uruchomienie tematycznych programów pilotażowych w ramach PWP.

Cel główny III- Rozwój edukacji na rzecz przedsiębiorczości rodzinnej

Edukacja na rzecz przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości rodzinnej, w kontekście współczesnych wyzwań rynkowych stanowi kanwę rozwoju gospodarczego. Nakreślenia pożądanych kierunków edukacji dla przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości rodzinnej generującej dodatkowe, specyficzne potrzeby, stanowi współczesne wyzwanie dla lokalnych władz samorządowych i edukacyjnych. Ważna jest tu współpraca miasta pomiędzy wszystkimi interesariuszami ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorców z firm rodzinnych.

Cel ten zostanie osiągnięty przez zadania opisane poniżej.

3.1. Utworzenie stałych form współpracy firm rodzinnych z organizacjami rządowymi i pozarządowymi, stowarzyszeniami branżowymi i innymi podmiotami w zakresie programowym edukacji zawodowej młodzieży.

Z punktu widzenia jakości współdziałania firm rodzinnych i organizacji edukacyjnych - publicznych, oraz pozarządowych, szczególne znaczenie ma wymiana informacji o kierunkach współpracy w zakresie edukacji zawodowej. Efektywny system komunikacji w tym zakresie pozwala na sprawną organizację przygotowania programów szkolnych, które będą uzupełniały zasoby ludzkie niezbędne do funkcjonowania firm na rynku lokalnym. Tylko współdziałanie zainteresowanych podmiotów pozwoli definiować potrzeby jakie występują na rynku i konsekwentnie je zaspokajać.

Zadanie to będzie zrealizowane przez następujące działania:

- organizacja seminariów i debat publicznych z udziałem przedsiębiorców z firm rodzinnych nt. kluczowych potrzeb edukacyjnych FR,
- promowanie inicjatyw propagujących tradycję, kulturę i znaczenie przedsiębiorstw rodzinnych.

3.2. Przystosowanie programów szkół powszechnych i zawodowych w zakresie przedsiębiorczości w tym w przedsiębiorczości firm rodzinnych.

Potrzeba określenia pożądanych kierunków edukacji dla przedsiębiorczości przez władze samorządowe, przedstawiciele firm rodzinnych i pozostałych interesariuszy powinna skutkować przystosowaniem programów szkół do zgłaszanych potrzeb i zmieniającej się sytuacji na rynku. Opracowane programy pozwolą na ściślejszą współpracę szkół z przedsiębiorcami co zaowocuje możliwością realizacji szeroko rozumianych szkoleń, praktyk uczniów w siedzibach podmiotów na lokalnym rynku i zapobiegnie degradacji lokalnego rynku pracy.

Zadanie to będzie zrealizowane przez następujące działania:

- organizowanie spotkań i seminariów z przedstawicielami lokalnych władz edukacyjnych na temat dostosowania programów szkolnych do potrzeb edukacji ekonomicznej w tym w zakresie potrzeb przedsiębiorczości rodzinnej,
- ustalanie wspólnie z przedstawicielami lokalnych władz edukacyjnych wykazu deficytowych z punktu widzenia FR i opracowanie programów edukacji w zawodach zanikających.

3.3. Rozwój edukacji ustawicznej i szkolnej realizowanej na potrzeby przedsiębiorczości i firm rodzinnych.

Koncepcje i cele nauczania przedsiębiorczości rodzinnej mogą się realizować poprzez rozwój edukacji ustawicznej i szkolnej. W pierwszym przypadku koncentruje się na rozwijaniu umiejętności, jakich

przedsiębiorcy i młodzi ludzie potrzebują do prowadzenia działalności gospodarczej lub podjęcia pracy na własny rachunek. Na drugim końcu nacisk kładzie się na przedsiębiorczość jako kompetencję podstawową, realizowaną w programach szkolnych, która ma na celu wyposażenie ludzi w umiejętności niezbędne do podejmowania aktywności, poszukiwania zatrudnienia i w miarę możliwości, do przedsiębiorczości i przedsiębiorczości pracowniczej. Ważne w tym aspekcie jest również przygotowanie odpowiedniej bazy infrastrukturalnej dla nauczania szkolnego i ustawicznego.

Zadanie to będzie zrealizowane przez następujące działania:

- współpraca z nauczycielami i doradcami zawodowymi w zakresie podniesienia poziomu edukacji i informacji zawodowej.
- modernizacja i tworzenie nowych klas/obiektów/placówek edukacji zawodowej zgodnie z potrzebami w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności przedsiębiorczości rodzinnej.

4. Zgodność celów i działań Programu z dokumentami na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym.

Lokalny Program Rozwoju Przedsiębiorczości Firm Rodzinnych (LPRFR) dla miasta Grodzisk Mazowiecki na lata 2020 – 2022 będzie stanowił jeden z wiodących dokumentów programowych samorządu lokalnego. Cele i działania, zaproponowane w Programie wynikają z określonego potencjału społeczno - gospodarczego i infrastrukturalnego miasta oraz doświadczeń i możliwości całego regionu i odnoszą się do kierunków rozwoju, nakreślonych w nadrzędnych dokumentach strategicznych na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnokrajowym. Niniejsze opracowanie może być także bazą wyjściową do przygotowywania innych planistycznych dokumentów miasta. W swojej istocie, LPORFR to długookresowy instrument wzmacniania przedsiębiorczości i konkurencyjności Grodziska Mazowieckiego, a działania w nim zawarte stymulować mają rozwój sektora przedsiębiorstw rodzinnych poprzez wsparcie informacyjne, eksperckie, finansowe i infrastrukturalne.

Na szczeblu krajowym, Lokalny Program Rozwoju Przedsiębiorczości Firm Rodzinnych Miasta Grodzisk Mazowiecki zachowuje kierunki zmian zawarte w Strategii Rozwoju Kraju 2020-2050, nadrzędnym średniookresowym dokumencie programowym na szczeblu krajowym. Cele i działania na rzecz miejskiej przedsiębiorczości korespondują przede wszystkim z Obszarem strategicznym Strategii Rozwoju Kraju 2020: II. „Konkurencyjna gospodarka” oraz III. „Spójność społeczna i gospodarcza”.

Drugim istotnym dokumentem, do którego odnosi się LPRP, jest Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 - 2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie 51. Uznając cele gospodarcze Grodziska Mazowieckiego za element szerzej rozumianej polityki rozwoju lokalnego i regionalnego, zgodność Programu przejawia się w korelacji z trzema celami polityki regionalnej do 2020 roku: wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”), budowania spójności terytorialnej i przeciwdziałania marginalizacji obszarów problemowych („spójność”) oraz tworzeniu warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Lokalny Program Rozwoju Przedsiębiorczości Firm Rodzinnych miasta Grodzisk Mazowiecki w swoich założeniach i działaniach wpisuje się także całkowicie w kierunki rozwoju zawarte w Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta Grodzisk Mazowiecki na lata 2013-2020 wpisując się w misję przedstawianą w Strategii: *Grodzisk Mazowiecki – miasto atrakcyjne dla mieszkańców, inwestorów i gości, efektywne w wykorzystaniu zasobów i położenia geograficznego* i w jej cztery cele priorytetowe.

5. System wdrażania i monitorowania Programu

5.1. Wdrażanie i monitorowanie realizacji Programu

Za realizację Lokalnego Programu Operacyjnego Rozwoju Firm Rodzinnych (LPORFR) odpowiada Lokalne Centrum Kompetencji (LCK) prowadzone przez Stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych (IFR). LCK koordynuje, inicjuje i monitoruje postęp realizacji działań i projektów opisanych w LPORFR. LPORFR będzie wdrażany poprzez wzajemną współpracę wszystkich interesariuszy programu: lokalnych firm rodzinnych reprezentowanych przez Radę, władz lokalnych i samorządowych reprezentowanych przez prezydenta miasta, instytucji i podmiotów działających w otoczeniu firm rodzinnych.

Wyznaczenie jednej instytucji odpowiedzialnej za wdrożenie programu w życie jest kluczowym warunkiem jego skutecznej realizacji. Zaleca się aby rolę taką pełniło LCK we współpracy z Radą **Przedsiębiorców Firm Rodzinnych (RPFR)** oraz przy wsparciu Urzędu Miasta Grodzisk Mazowiecki.

Pierwszym krokiem, jaki powinien być podjęty na rzecz wdrożenia przez LCK jest opracowanie jasnych i precyzyjnych wskaźników zarówno dla celu głównego, jak też dla poszczególnych celów szczegółowych.

Wskaźniki powinny być określone na realnych poziomach - adekwatnych do aktualnej sytuacji i perspektyw rozwojowych zidentyfikowanych w Analizie strategicznej miasta w kontekście rozwoju przedsiębiorczości firm rodzinnych (Rozdz. III opracowania. Jednocześnie powinny być ambitne, tak by stanowiły właściwy impuls do rozwoju i zapewniały celom, które opisują, zgodność z metodologią SMART¹⁸, według której cele powinny być **konkretne, mierzalne, umiejscowione w czasie i przestrzeni, ambitne, ale jednocześnie realne do osiągnięcia.**

Katalog wskaźników powinien być opracowany z wykorzystaniem procesu konsultacji społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem głosu zidentyfikowanych organizacji przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu oraz samych przedsiębiorców z firm rodzinnych. Takie rozwiązanie, choć wymaga dłuższego czasu podejmowania decyzji może zapewnić jej wyższą jakość dzięki uwzględnieniu wiedzy i różnorodnych perspektyw szerokiego grona partnerów społeczno-gospodarczych.

Mając określone cele wraz ze wskaźnikami oraz opracowany portfel działań, niezbędnych do ich realizacji można przystąpić do wdrażania Programu.

Najpóźniej na tym etapie należy dokonać wyboru jednej instytucji odpowiedzialnej za koordynację działań na rzecz realizacji niniejszego programu, choć bardziej korzystnym wydaje się jej wybór już przed rozpoczęciem prac nad identyfikacją katalogu wskaźników realizacji celów.

Zbieranie danych niezbędnych do monitoringu i ewaluacji powinno odbywać się w trybie ciągłym. Odpowiedzialna za nie instytucja koordynująca wdrażanie Programu (RPFR) powinna je opracowywać w formie raportu minimum raz na rok. Raport z monitoringu i ewaluacji powinien podlegać prezentacji i omówieniu nie tylko na forum Rady, ale również w szerszym gronie – na spotkaniach z przedsiębiorcami firm rodzinnych i pozostałymi interesariuszy. Wynikiem jego omówienia powinna być identyfikacja ewentualnych działań korygujących lub dostosowujących sposób realizacji celów programu do zmian zachodzących w otoczeniu społeczno-gospodarczym.

5.2. Harmonogram wdrażania

Jeżeli cele główne mają być osiągnięte w założonym dla Programu horyzoncie czasowym należy je realizować wg odpowiedniego harmonogramu uwzględniającym zarówno odpowiedni czas realizacji działań jak i jednostkę realizującą. Głównym podmiotem realizującym program jest Lokalny Program Operacyjny Rozwoju Firm Rodzinnych (LPORFR) odpowiada Lokalne Centrum Kompetencji (LCK) prowadzone przez Stowarzyszenie Inicjatywa Firm Rodzinnych (IFR) przy wsparciu władz

¹⁸Walczak R., *Podstawy zarządzania projektami metody i przykłady*, Difin, Warszawa, 2014

samorządowych reprezentowanych przez Burmistrza Miasta Grodzisk Mazowiecki we współpracy z właściwymi IOB oraz partnerami.

Zalecany harmonogram wdrażania LPORFR w Grodzisku Mazowieckim, przygotowany wg standardowej metody „co – kiedy – kto”, zaprezentowano w tabeli 13.

Tab. 13. Harmonogram wdrażania LPORFR w Grodzisku Mazowieckim

CELE GŁÓWNE, SZCZEGÓŁOWE I DZIAŁANIA		TERMIN REALIZACJI
1. Miasto przyjazne przedsiębiorcom prowadzącym firmy rodzinne		
1.1.	Powołanie Grodziskiej Rady Przedsiębiorców Firm Rodzinnych (Rada).	II płr. 2020
1.1.1.	Identyfikowanie barier prawnych, które ograniczają przedsiębiorstwom rodzinnym możliwość rozwoju, w tym barier prawnych pojawiających się w procesie sukcesji.	ciągle od momentu powołania
1.1.2.	Opiniowanie oraz opracowywanie projektów prawa lokalnego, które bezpośrednio wpływa na funkcjonowanie i rozwój firm rodzinnych w mieście.	ciągle od momentu powołania
1.1.3.	Wspieranie samorządu lokalnego w lobbowaniu na rzecz usuwania barier prawnych ograniczających rozwój firm rodzinnych	ciągle od momentu powołania
1.2.	Powołanie i organizacja Lokalnego Centrum Kompetencji (LCK).	I płr. 2020
1.2.1.	Decyzje powołujące i normujące funkcjonowanie Lokalnego Centrum Kompetencji.	I kw. 2020
1.2.2.	Inicjowanie wspólnych, w tym z IOB, przedsięwzięć gospodarczych, infrastrukturalnych i społecznych.	ciągle od mom. powołania
1.2.3.	Inicjowanie i wspieranie tworzenia stałych sieci współpracy pomiędzy lokalnymi firmami rodzinnymi (więzi kooperacyjne, grupy wymiany doświadczeń).	ciągle od mom. powołania
1.2.4.	Inicjowanie przedsięwzięć w ramach PPP, tj. we współpracy samorządu z lokalnymi firmami rodzinnymi	ciągle od mom. powołania
1.3.	Analiza stanu lokalnej gospodarki i środowiska firm rodzinnych	od II płr. 2020
1.3.1.	Prowadzenie stałych badań i cykliczne sporządzanie analiz stanu lokalnej gospodarki i środowiska firm rodzinnych. wg. metodologii Związku Miast Polskich.	ciągle od II płr. 2020
1.3.2.	Wypracowanie celów i zadań dla samorządu lokalnego dla dalszego rozwoju firm rodzinnych w przyszłości.	ciągle od II płr. 2020
1.3.3.	Monitorowanie realizacji LPORFR.	co 6 m. od II płr. 2020
1.4.	Powołanie funduszu zaangażowania społecznego opartego o aktywność osób posiadających lokale w obrębie rynku miejskiego	II płr. 2020
1.4.1.	Wypracowanie założeń do podjęcia inicjatywy utworzenia funduszu społecznego, aktywizującego właścicieli lokali wokół rynku miejskiego.	III kw. 2020
2. Lokalne instytucje okołobiznesowe (IOB) zaangażowane w rozwój przedsiębiorczości rodzinnej		

2.1.	Ukształtowanie roli IOB jako podstawowych organizacji wspierających funkcjonowanie i rozwój firm rodzinnych w mieście.	do końca 2020 r.
2.1.1.	Upowszechnianie informacji o formach pomocy dla firm rodzinnych w szczególności z sektora MŚP	ciągle
2.1.2.	Upowszechnianie wyników prowadzonych badań i analiz we współpracy z LCK.	ciągle/okresowo
2.2.	Utworzenie stałej więzi współpracy pomiędzy firmami rodzinnymi i IOB.	do końca 2021 r.
2.2.1.	Inicjowanie i organizowanie cyklicznych wydarzeń wzmacniających współpracę pomiędzy lokalnymi firmami rodzinnymi i IOB we współpracy z LCK.	ciągle
2.2.2.	Wspieranie RPR w działaniach lobbujących na rzecz na rzecz usuwania barier prawnych ograniczających rozwój firm rodzinnych	ciągle
2.3.	Poprawa konkurencyjności i zdolności przetrwania i rozwoju firm rodzinnych.	nie później niż w 2021
2.3.1.	Szkolenia i doradztwo dla FR dot. Wzmocnienia ich konkurencyjności i rozwoju we współpracy z LCK.	ciągle
2.3.2.	Wsparcie w uzyskaniu pomocy finansowej i udzielanie pomocy finansowej dla FR dążących do innowacyjnego rozwoju.	ciągle
2.4.	Opracowanie koncepcji PWP platformy współpracy przedsiębiorczości z lokalnymi instytucjami wspierającymi przedsiębiorców w tym Radą Firm Rodzinnych.	nie później niż w 2021
2.4.1.	Opracowanie i uzgodnienie koncepcji PWP.	do końca 2020
2.4.1.	Uruchomienie programu pilotażowego PWP.	2021
3. Rozwój edukacji na rzecz przedsiębiorczości rodzinnej		
3.1.	Utworzenie stałych form współpracy firm rodzinnych z organizacjami rządowymi i pozarządowymi, stowarzyszeniami branżowymi i innymi podmiotami w zakresie programowym edukacji zawodowej młodzieży.	do końca 2020 r.
3.1.1.	Organizacja seminariów i debat publicznych z udziałem przedsiębiorców z firm rodzinnych nt. kluczowych potrzeb edukacyjnych FR.	ciągle
3.1.2.	Organizowanie wydarzeń i wspieranie inicjatyw promujących tradycję, kulturę i znaczenie przedsiębiorstw rodzinnych.	ciągle/okresowo
3.2.	Przystosowanie programów szkół powszechnych i zawodowych w zakresie przedsiębiorczości w tym w przedsiębiorczości firm rodzinnych	od r. szk 2021/2022
3.2.1.	Organizowanie spotkań i seminariów z przedstawicielami lokalnych władz edukacyjnych na temat dostosowania programów szkolnych do potrzeb edukacji ekonomicznej w tym w zakresie potrzeb przedsiębiorczości rodzinnej.	okresowo, np. 2 razy w roku

3.2.2.	Ustalanie wspólnie z przedstawicielami lokalnych władz edukacyjnych wykazu deficytowych zawodów z punktu widzenia FR i opracowanie programów edukacji w tych zawodach.	okresowo raz w roku
3.3.	Rozwijanie edukacji ustawicznej i szkolnej realizowanej na potrzeby przedsiębiorczości i firm rodzinnych	od II pñr. 2020
3.3.1.	Współpraca z nauczycielami i doradcami zawodowymi w zakresie podniesie poziomu edukacji i informacji zawodowej.	ciagle
3.3.2.	Modernizacja i tworzenie nowych klas/obiektów/placówek edukacji zawodowej zgodnie z potrzebami w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności przedsiębiorczości rodzinnej.	ciagle/okresowo

V. Załączniki

1. Ankieta – badanie sondażowe przedsiębiorców.
2. Ankieta badanie uczniów
3. Ankieta SWOT

7 miast

350 firm

700 przedsiębiorców

Lokalne Centrum Kompetencji Rozwoju Firm Rodzinnych

www.firmyrodzinne.eu
kontakt@firmyrodzinne.eu

Lider
Projektu

Inicjatywa
Firm
Rodzinnych

Partnerzy
Projektu

ZWIĄZEK
MIAST
POLSKICH

ARRK
Agencja Rozwoju Regionu Kujawskiego S.A.

Cámara
Sevilla

Projekt pn. „Tworzenie systemu sieciowego wsparcia przedsiębiorczości rodzinnej - Lokalne Centra Kompetencji Rozwoju Firm Rodzinnych”
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020.

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

